

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Sašo NOŽIČ SERINI

**ANALIZA IN EVALVACIJA SODELOVANJA
ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV ZA
PREHRANO IN KMETIJSTVO (FAO) IN REPUBLIKE
SLOVENIJE**

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA AGRONOMIJO

Sašo NOŽIČ SERINI

**ANALIZA IN EVALVACIJA SODELOVANJA ORGANIZACIJE
ZDRUŽENIH NARODOV ZA PREHRANO IN KMETIJSTVO (FAO) IN
REPUBLIKE SLOVENIJE**

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

**AN ANALYSIS AND EVALUATION OF COOPERATION BETWEEN
FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED
NATION'S (FAO) AND REPUBLIC OF SLOVENIA**

GRADUATION THESIS
Higher Professional Studies

Ljubljana, 2016

Pričujoče diplomsko delo posvečam svojim staršem in starim staršem, kot zahvalo za vso ljubezen, podporo in zaupanje.

Diplomsko delo je zaključek Visokošolskega strokovnega študija agronomije. Opravljeno je bilo na Katedri za agrometeorologijo, urejanje kmetijskega prostora ter ekonomiko in razvoj podeželja ter na Inštitutu za agrarno ekonomiko.

Študijska komisija Oddelka za agronomijo je za mentorja diplomskega dela imenovala prof. dr. Andreja UDOVČA.

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednica: prof. dr. Metka HUDINA
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Član: prof. dr. Andrej UDOVČ
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Članica: izr. prof. dr. Damijana KASTELEC
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo

Lektorirala: Silvana NUHIJEV, prof. slov.

Datum zagovora:

Podpisani izjavljam, da je diplomsko delo rezultat lastnega raziskovalnega dela. Izjavljam, da je elektronski izvod identičen tiskanemu. Na univerzo neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravici shranitve avtorskega dela v elektronski obliki in reproduciranja ter pravico omogočanja javnega dostopa do avtorskega dela na svetovnem spletu preko Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete.

Sašo NOŽIČ SERINI

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD Vs
 DK UDK 338.43:339.92:OZN(497.4)(043.2)
 KG OZN/Združeni narodi/Slovenija/programi tehničnega sodelovanja/mednarodno razvojno sodelovanje/evalvacija/metode evalvacije/mednarodna razvojna pomoč
 AV NOŽIČ SERINI, Sašo
 SA UDOVČ, Andrej (mentor)
 KZ SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
 ZA Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo
 LI 2016
 IN ANALIZA IN EVALVACIJA SODELOVANJA ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV ZA PREHRANO IN KMETIJSTVO (FAO) IN REPUBLIKE SLOVENIJE
 TD Diplomsko delo (Visokošolski strokovni študij)
 OP IX, 38 str., 2 pregl., 41 vir.
 IJ sl
 JI sl/en
 AL Raziskovali smo sodelovanje Republike Slovenije in FAO, njegove zgodovino in potek, intenzivnost ter njegove učinke na sektorje, ki jim je bilo namenjeno. Vprašali smo se o kratkotrajnih in dolgotrajnih učinkih te razvojne pomoči ter o njeni smiselnosti. Z uporabo pisnih in ustnih virov ter z vzorčnim vrednotenjem izbranega projekta smo analizirali in ovrednotili to sodelovanje. FAO je izvedel 9 programov v Republiki Sloveniji, z njimi so bila pokrita različna področja, od ruralne sociologije – vključevanja kmečkih žensk v odločevalske procese v kmetijstvu, pomoči pri reformi zemljiškega katastra, upravljanja z zemljišči ter vrednotenja in obdavčenja zemljišč, pomoči pri nadgraditvi izbranih mesnopredelovalnih obratov v RS, pomoči pri nacionalnih pedagoških in izobraževalnih procesih – prenove srednje stopenjskega kmetijskega izobraževanja in usposabljanja, pomoči pri prestrukturiranju slovenskega kmetijstva v luči pristopanja k EU, pomoči veterinarskemu sektorju – dviga nadzornih zmogljivosti nad prenosom in širjenjem boleznih domačih živali, vključevanja privatnih lastnikov gozdov v odločevalske procese v gozdarstvu, promocije uporabe lesne biomase kot promotorja trajnostnega gospodarjenja z gozdovi do promoviranja odgovornega ribištva v slovenskem Jadranskem morju. Zaradi pomanjkanja podatkov podrobne stroškovne evalvacije nismo delali, razvojno pomoč smo ocenili in ovrednotili glede na dostopne vire. Kot vzorčni projekt evalvacijskega dela diplome smo izbrali projekt vključevanja privatnih lastnikov gozdov v odločevalske procese (TCP/SVN/8922), ker smo za njega imeli največ dostopnih podatkov. Bil je plod domačega znanja in je bil apliciran v tujino. Pri vrednotenju smo uporabili Kirkpatrickov model in v manjši meri SWOT analizo in projekt ocenili kot zelo dober do odličen. Splošna ocena sodelovanja je v prvi fazi, od mednarodnega priznanja RS in včlanitve v OZN in FAO (1992) pa do leta 2006 zelo dobra, v zadnjih desetih letih (2006-2016) je pa nekoliko slabša, predvsem ker nimamo več stalnega predstavnika pri FAO in (še vedno) nismo članica IFAD. TCP-projekte v RS, glede na nam dostopne vire in glede na oceno vzorčnega programa, ocenjujemo kot uspešne in dobre in sklepamo, da so vsi izpolnili vsaj osnovne pričakovane cilje.

KEW WORDS DOCUMENTATION (KWD)

DN Vs
 DC UDC 338.43:339.92:OZN(497.4)(043.2)
 CX agricultural policy/agriculture/rural sociology/FAO/United nations/Slovenia/technical cooperation programmes/cooperation/evaluation methods/
 AU NOŽIČ SERINI, Sašo
 AA UDOVČ, Andrej (supervisor)
 PP SI-1000 Ljubljana, Jamnikarjeva 101
 PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Agronomy
 PY 2016
 TI AN ANALYSIS AND EVALUATION OF COOPERATION BETWEEN FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATION'S (FAO) AND REPUBLIC OF SLOVENIA
 DT Graduation thesis (Higher Professional Studies)
 NO IX, 38 p., 2 tab., 41 ref.
 LA sl
 AL sl/en
 AB We investigated the cooperation of the Republic of Slovenia and the FAO, its history and structure, intensity, and its effects on the sectors to which it was intended. We asked about the short and long term effects of this cooperation and of its performance. We analyzed and evaluated this cooperation by using oral and written sources, as well as the valuation model of the chosen project. FAO implemented 9 programs in Slovenia, and with them have been covered different areas, from rural sociology - the integration of rural women in decision-making processes in agriculture, assistance in reforming the land cadastre, land management and valuation, and taxation of land, assistance for the upgrade of selected meat processing establishments in Slovenia, to assist in the national pedagogical and educational processes - renovation of a mid-agricultural education and training, assistance in the restructuring of Slovenian agriculture in the light of accession to the EU, the veterinary sector - raising the monitoring capacity of the transmission and spread of diseases of domestic animals, involvement of private forest owners in decision-making processes in the forestry, the promotion of the use of biomass as a promoter of sustainable forest management to promoting responsible fisheries in the Slovenian Adriatic sea. In the absence of detailed cost data, development aid was assessed and evaluated in relation to the available resources. As a model project we have chosen the project of integration of private forest owners in decision making processes, because we have had the most data available for that project and it was the result of domestic knowledge and was applied in the rest of the world. For evaluation we used Kirkpatrick's model and to a lesser extent the SWOT analysis and the project was assessed as very good to excellent. The overall assessment of RS-FAO cooperation in the first phase from the international recognition of the Republic of Slovenia and membership in the UN and FAO (1992) until 2006 was very good, in the last ten years (2006-2016) it become slightly worse, mainly because we do not have any more Permanent Representative to FAO and (still) Slovenia is not a member of IFAD. TCP projects in Slovenia, depending on the resources available to us and according to assessment of the sample program is assessed as successful and good, and we conclude that they all have reached at least the basic objectives.

KAZALO VSEBINE

	KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA (KDI)	III
	KEW WORDS DOCUMENTATION (KWD)	IV
	KAZALO VSEBINE	V
	KAZALO PREGLEDNIC	VI
	OKRAJŠAVE IN SIMBOLI	VII
1	UVOD	1
1.1	OPREDELITEV PROBLEMA, NAMEN IN CILJI	2
2	TEORETIČNE OSNOVE	3
2.1	MEDNARODNE ORGANIZACIJE IN REPUBLIKA SLOVENIJA	3
2.1.1	Društvo narodov in Organizacija združenih narodov	3
2.1.1.1	Ekonomski in socialni svet	4
2.1.1.2	Združeni narodi in Republika Slovenija	5
2.1.1.3	Mednarodni center za promocijo podjetij	6
2.1.2	Mednarodne organizacije FAO, IFAD, WFP IN WFC	7
2.1.2.1	Organizacija ZN za prehrano in kmetijstvo (FAO)	7
2.1.2.2	Organizacija ZN za prehrano in kmetijstvo (FAO) in Republika Slovenija	13
2.1.2.3	Mednarodni sklad za razvoj podeželja ter program in svet OZN za hrano	14
3	METODE DELA	16
3.1	VREDNOTENJE RAZVOJNIH PROGRAMOV	16
4	REZULTATI Z RAZPRAVO	19
4.1	PREGLED PROJEKTOV	19
4.2	VZORČNA EVALVACIJA	22
5	SKLEPI	32
6	POVZETEK	33
7	VIRI	34
	ZAHVALA	

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Moduli TOT in TOF faz usposabljan pri projektu TCP/SVN/8922	26
Preglednica 2: Faze TOT in TOF usposabljan pri projektu TCP/SVN/8922	26

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

FAO	Organizacija združenih narodov za prehrano in kmetijstvo
OZN	Organizacija združenih narodov
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
EU	Evropska unija
WHO	Svetovna zdravstvena organizacija
IFAD	Mednarodni sklad za razvoj podeželja
ZGS	Zavod za gozdove Slovenije
UNIS	Informacijska služba OZN na Dunaju
CA	Codex Alimentarius
DSHS	Država Slovencev, Hrvatov in Srbov (29. 10. 1918–1. 12. 1918)
KSHS	Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev (1. 12. 1918–3. 10. 1929)
KJ	Kraljevina Jugoslavija (3. 10. 1929–10. 8. 1945)
DFJ	Demokratska federativna Jugoslavija (10. 8. 1945 –29. 11. 1945)
FLRJ	Federativna ljudska republika Jugoslavija (29. 11. 1945–7. 4. 1963)
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija (7. 4. 1963 –27. 4. 1992)
ZRJ	Zvezna republika Jugoslavija (27. 4. 1992–4. 2. 2003)
ZDA	Združene države Amerike
DN	Društvo narodov
ZK	Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske
WFP	Svetovni program za hrano
IAEA	Mednarodna agencija za jedrsko energijo
ZSSR	Zveza sovjetskih socialističnih republik
TCP	programi tehničnega sodelovanja FAO
WFP	Svetovni program OZN za hrano
WFC	Svetovni svet OZN za hrano
GS	Generalna skupščina OZN
GIS	Gozdarski inštitut Slovenije
SGS	Slovenska gozdarska služba
SSKJ	Slovar slovenskega knjižnega jezika
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj

EBRD	Evropska banka za obnovo in razvoj
DIFID	Oddelek za mednarodno razvojno pomoč Združenega kraljestva Velike Britanije in Severne Irske
FS	Federalna Slovenija (10. 8. 1945–29. 11. 1945)
LRS	Ljudska republika Slovenija (29. 11. 1945–7. 4. 1963)
SRS	Socialistična republika Slovenija (7. 4. 1963–25. 6. 1991)
RS	Republika Slovenija (25. 6. 1991-)
CEE	Srednja in vzhodna Evropa
NVO	nevladne organizacije
UNAS	Društvo za OZN za RS
WFUNA	Svetovna federacija društev za OZN
WISDOM	Integriran prikaz ponudbe in povpraševanja lesnih goriv
SWOT	akronim iz začetnic angleških besed strengths, weaknesses, opportunities in threats
UNPROFOR	Zaščitne sile Združenih narodov

1 UVOD

Človek je, glede na arheološke vire, začel z vzgojo rastlin in živali za svojo uporabo oziroma prehranjevanje okoli 12.000 pr. n. št., čeprav so po nekaterih virih domorodna ljudstva (npr. avstralski domorodci aborigini) prakticirali posebno obliko požigalnega kmetijstva že okoli 50.000 pr. n. št., takrat so namreč prišli iz Azije (Gammage, 2005). Od takrat pa do nastanka Organizacije združenih narodov za prehrano in kmetijstvo (FAO) je preteklo zelo veliko časa, vendar je bil šele z nastankom Organizacije združenih narodov (OZN) izpolnjen predpogoj in postavljen okvir za nastanek FAO, ki je najstarejša in največja specializirana agencija OZN. Potreba po njej pa je stara toliko kot človeštvo. Sodelovanje držav članic FAO s FAO in med seboj je bilo in je ena izmed poglobitvenih nalog te organizacije.

Pri pisanju tega dela izhajamo tudi iz dejstva, da je bila država prednica Republike Slovenije (RS) Jugoslavija, ena izmed ustanoviteljic OZN in ena izmed ustanoviteljic FAO. RS pa naj bi kot njena naslednica v večjem ali v manjšem obsegu po včlanitvi v OZN in FAO temu le sledila. Tradicija sodelovanja z OZN in FAO je torej veliko daljša od nastanka RS (1991–1992), Socialistična Republika Slovenija (SRS) je kot integralni del SFRJ in njena federalna enota namreč ves čas svojega obstoja zelo aktivno sodelovala z OZN in FAO.

Pojem mednarodne organizacije, kot ga poznamo danes, je vezan predvsem na nastanek Organizacije združenih narodov (OZN) in njenega modela svetovne družbe. V najširšem pomenu mednarodne organizacije so tiste, ki jih vzpostavijo države in vlade, kot tudi tiste organizacije, ki jih vzpostavijo nevladne organizacije (NVO) iz več držav na področju sociale, kulture, gospodarstvo, humanizma, vere itd. Mednarodne organizacije so z večstranskimi sporazumi ustanovljene trajne oblike institucionaliziranega sodelovanja treh ali več držav s posebnim statusom in stalnimi organi, v okviru katerih se na način, ki ga predvidevajo statut in drugi temeljni dokumenti organizacije, odvijajo procesi multilateralnega pogajanja in skupnega odločanja držav članic na določenih področjih mednarodnega sodelovanja.« V tej definiciji Dimitrijević-a in Račić-a (1971) so vsebovani tisti osnovni in konstitutivni elementi, ki jih mora imeti vsaka institucija, ki želi imeti status mednarodne organizacije. Ti elementi so: več držav, mednarodna pogodba, stalni organi, opredeljeno območje delovanja in poseben status. Avtorja definirata samo medvladne mednarodne organizacije, torej tiste, ki jih ustanavljajo države.

1.1 OPREDELITEV PROBLEMA, NAMEN IN CILJI

V pričujočem delu bomo analizirali sodelovanje Organizacije ZN za prehrano in kmetijstvo (FAO) in Republike Slovenije (RS), naredili pregled dosedanjega sodelovanja, podali pregled vseh FAO programov v RS ter ovrednotili izbrani projekt, izveden v RS. Ker pa je FAO najstarejša in največja specializirana agencija OZN in jo je praktično nemogoče ločiti od matične organizacije, bomo v tem kontekstu pregledali objave ter orisali tudi sodelovanje OZN in RS.

V diplomskem delu bomo ocenili vrednost sodelovanja med FAO in Slovenijo. Na kratko bomo orisali tudi sodelovanje države prednice RS (Jugoslavije) in FAO. Namen dela je določiti razvojno vrednost FAO programov v Sloveniji na podlagi pisnih in ustnih virov ter z vzorčnim vrednotenjem izbranega projekta.

Pričakujemo ugotovitev, da obstajajo zaznavni pozitivni rezultati in da so programi pripomogli k razvoju sektorjev, ki so jim bili namenjeni. S to nalogo bi radi dopolnili vrzel v domači literaturi, ki (ne) obravnava to(-e) problematiko(-e) in je je zelo malo.

2 TEORETIČNE OSNOVE

2.1 MEDNARODNE ORGANIZACIJE IN REPUBLIKA SLOVENIJA

2.1.1 Društvo narodov in Organizacija združenih narodov

Organizacija združenih narodov (OZN) (angleško: United Nation (UN)) je nastala 24. oktobra 1945, ko so Francija, Kitajska, Sovjetska zveza, Združene države Amerike, Združeno kraljestvo in druge podpisnice (med njimi tudi Demokratična federativna Jugoslavija–DFJ) ratificirale Ustanovno listino, ki je bila podpisana 26. junija 1945 v San Franciscu.

Ideja, kako doseči mednarodno varnost kot cilj, je pa veliko starejša od ZN. Stalni mednarodni okvir je bil namreč ustvarjen z oblikovanjem skupnosti evropskih sil v 19. Stoletju in potem z Društvom narodov (DN), ki predstavlja predhodnico OZN. Društvo narodov (angleško: League of Nations, francosko: Société des Nations) je nastalo 10. januarja 1920, kot rezultat pariške mirovne konference, ki je končala 1. svetovno vojno. DN je imelo sedež v Ženevi (Švica) od 1. novembra 1920 do 16. februarja 1936 v Palači Wilson in od 17. februarja 1936 do 20. aprila 1946 v ženevski Palači narodov. Samo ime DN je skovanka Goldsworthyja Lowesa Dickinsona, britanskega političnega znanstvenika. Uradni jeziki te mednarodne organizacije so bili francoski, angleški in španski. DN je imelo 42 ustanovnih članic, največje število članic pa je bilo 58. Združene države Amerike (ZDA), čeprav so sooblikovale in podpisale Sporazum o nastanku DN (Predsednik ZDA Woodrow Wilson je celo prvi predlagal ustanovitev DN), so odbile uradni pristop k organizaciji. Sovjetska zveza (ZSSR) je edina država, ki je bila uradno izključena iz DN (14. decembra 1939), po svoji invaziji na Finsko. DN je obstajalo 26 let in ko se je na svojem zadnjem zasedanju, 19. aprila 1946, (samo)razpustilo (odlok je prišel v uradno veljavo 20. aprila 1946), je vse svoje naloge (in premoženo in nepremoženo premoženje) ter vse agencije in organizacije, katerih ustanovitelj je bilo, preneslo na OZN, kot je sicer bilo odločeno že leta 1943 na teheranski konferenci (League of Nations..., 2014; History of the UN, 2014; UN ... , 2015).

Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev (1929 preimenovana v Kraljevino Jugoslavijo) je bila ustanovna članica Društva narodov. Zanimivo je, da je prva svetovna razprava o mednarodnem terorizmu s podpisom Dogovora o preprečevanju in kaznovanju terorizma (angleško: Convention for the Prevention and Punishment of Terrorism) potekala 16. novembra 1937 leta v Ženevi, povod zanjo pa je bil zločinski atentat na Kralja Srbov, Hrvatov in Slovencev viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja (Županič, 1934) 9. oktobra 1934 v Marseillu. Atentatorji so poleg njega ubili še ministra za zunanje zadeve Republike Francije Jeana Louisa Barthouja (Graves, 2010; Klemenčič in Žagar, 2006).

Prebivalci prostora današnje RS so od naselitve tega prostora mednarodno sodelovali, ker jim je to narekovalo življenje samo. RS svojo državno kontinuiteto uradno upošteva od nastanka Države Slovencev, Hrvatov in Srbov (29. 10. 1918), z glavnim mestom Zagrebom, vendar je ta bila mednarodno nepriznana država, tako da se je šele 1. 12. 1918 z zedinjenjem DSHS s Kraljevino Srbijo (Kraljevina Črna gora se je, predhodno, 26. 11. 1918 z odlokom Podgoriške skupščine zedinila s Kraljevino Srbijo) in z nastankom Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev (KSHS) ter z njenim mednarodnim priznanjem 1919 leta (10. 2. 1919 so ZDA kot prva država priznale KSHS) začelo pravo diplomatsko življenje in mednarodno sodelovanje Slovencev, čeprav bi lahko potegnili slovensko diplomatsko in državno kontinuiteto prek

Vojvodine Kranjske (v manjši meri prek Vojvodin Koroške in Štajerske) in Ilirskih provinc (1809–1813), z glavnim mestom Ljubljano, do slovanskih kneževin Karniole (Carniole) in Karantanije (tukaj je pomembno ustoličevanje karantanskih knezov, kot zgodovinsko prvi demokratični proces, kar so omenili tudi ustanovni očetje ZDA v svoji Deklaraciji o neodvisnosti (Rotschild, 1974) ter Samove države, torej od leta 623. Kasneje so v avstro-ogrski monarhiji delovali posamezni diplomati iz krajev, naseljenih s Slovenci, predvsem iz Vojvodine Kranjske, npr. Sigismund Herberstein (Petranović, 1988; Zajc, 2010).

Temelj nove mednarodne organizacije (OZN) je postala že Atlantska listina (angleško: Atlantic Charter), podpisana 14. avgusta 1941, ki ji je 1. januarja 1942 sledila skupna Zavezniška deklaracija in 1943 teheranska konferenca. Dobra tri leta pozneje je nastala OZN. Najvišje telo Združenih narodov je generalna skupščina, ki se praviloma sestaja enkrat na leto, stalna telesa pa so sekretariat, trije sveti in mednarodno sodišče. Sedeži OZN so v New Yorku, Ženevi, Nairobiju in (nam najbližje) na Dunaju (History ..., 2014; The United Nations ..., 1995).

OZN je univerzalna mednarodna organizacija, ki predstavlja okvir za izražanje in uveljavljanje nacionalnih interesov držav in za uresničevanje skupnih interesov skupin držav. Njen politični pomen in učinkovitost sta tako predvsem odvisna od volje držav članic. Z Ustanovno listino je bila določena tudi organizacijska struktura, ki naj uresničuje sistem kolektivne varnosti. OZN tako sestavlja šest glavnih organov: Generalna skupščina, Varnostni svet, Ekonomski in socialni svet, Skrbniški svet, Meddržavno sodišče in Sekretariat.

Organi OZN so:

Generalna skupščina (GS), v kateri so zastopane vse države članice, torej 193. Zadnja sprejeta država je bila Južni Sudan, ki je bil sprejet v članstvo OZN 14. julija 2011. Je poglobitni organ Združenih narodov z najvišjimi pristojnostmi in sme razpravljati in dajati priporočila o vseh zadevah, ki sodijo v okvir Ustanovne listine. Delo GS poteka v šestih glavnih odborih, prek katerih GS deluje. Ti odbori so:

I. odbor – za politična vprašanja in vprašanja varnosti, vključno z razoroževanjem;

II. odbor – za ekonomska vprašanja in vprašanja razvoja;

III. odbor – za humanitarna, socialna in kulturna vprašanja;

IV. odbor – za skrbništvo nesamoupravnih ozemelj, dekolonizacijo in mirovne operacije;

V. odbor – za administrativna in proračunska vprašanja;

VI. odbor – za pravna vprašanja.

2.1.1.1 Ekonomski in socialni svet

Generalna skupščina (GS) OZN gosti organ ekonomski in socialni svet (ECOSOC), ki usklajuje ekonomsko in socialno dejavnost OZN in njegovih specializiranih agencij ter ustanov, ki jih imenujemo Družina organizacij OZN. Svet daje pobude ter svetuje v zvezi z dejavnostmi, povezanimi z vprašanji razvoja, globalne trgovine, naravnih dobrin, industrializacije, človekovih pravic, položaja prebivalstva, otrok, žensk, družbene blaginje, tehnologije ter znanosti, preventive kriminalitete ter glede številnih drugih gospodarskih ter

družbenih vprašanj. OZN je skozi ECOSOC povezana z mnogimi specializiranimi agencijami, izmed katerih še posebej izstopajo FAO, WHO, IAEA, ILO ter UNESCO.

ECOSOC OZN ima 5 regionalnih komisij, in sicer:

Ekonomska komisija za Evropo (ECE);

Ekonomska komisija za Latinsko Ameriko in Karibe (ECLAC);

Ekonomska komisija za Afriko (ECA);

Ekonomska in socialna komisija za zahodno Azijo (ESCWA).

Ekonomska in socialna komisija za azijsko in pacifiško regijo (ESCAP).

Ekonomsko-socialni svet ima 54 članic, ki jih za triletni mandat izvoli GS. Razpolaga pa tudi z ad hoc mehanizmi in skupinami, trenutno delujeta dve (svetovalna skupina za afriške države, ki so izšle iz konfliktov, in svetovalna skupina za Haiti). Slovenija (trenutno) ni članica Ekonomsko-socialnega sveta (UN ..., 2015).

2.1.1.2 Združeni narodi in Republika Slovenija

22. maja 1992 je Republika Slovenija (RS) postala 176. članica Organizacije združenih narodov. Država prednica RS- Jugoslavija je bila ustanovna članica OZN in FAO in je bila pobudnica veliko projektov in je sodelovala v vseh poglavitnih dogodkih OZN in FAO, vse do lastnega razpada na naslednice 1991-1992. Socialistična republika Slovenija (SRS) je kot federalna enota SFRJ aktivno sodelovala s svojimi predstavniki in strokovnjaki v jugoslovanski komisiji za sodelovanje z OZN. FAO-komisija je delovala kot stalno svetovalno telo Zveznega izvršnega sveta (ZIS) SFRJ. Od pristopa RS v OZN je relacija naše države do te mednarodne organizacije doživela več stopenj. V stadiju po vstopu je bil interes Republike Slovenije zlasti naravnani v to, da se v zvezi aktivnosti OZN prizna kot entiteta, ki ni konstitutivni del balkanske krize, čeprav so jo nekateri aspekti te krize (učinek prepovedi trgovine z orožjem, nekatere posledice sankcij proti ZRJ ter (zlasti) begunci) direktno prizadeli. Bistven napredek na tem področju je bil izpolnjen leta 1994, ko je tedanji namestnik generalnega sekretarja za mirovne operacije ter bodoči generalni sekretar OZN Kofi Annan spremenil način poročanja o Unproforju tako, da je bila Republika Slovenija od takrat izključena s karte te mirovne operacije.

Do drugega bistvenega preobrata, ki je kasneje na marsikateri način vplival na položaj Slovenije v OZN, je prišlo 1995 leta. Namreč, med 50. zasedanjem GS OZN se je uveljavila praksa, da so stališča EU predložena v imenu (držav) EU ter obenem v imenu držav s pridružitvenimi pogodbami z EU (med njimi tudi, v imenu Slovenije). S to prakso, se je povečal obseg držav, ki so nastopale z EU enotnimi stališči in posledično, tudi njihova glasovalna moč ter vpliv v OZN. Pripadnost tej skupini držav, ki se vidno navezuje na EU je znatno izboljšala sposobnost Slovenije za uveljavljanje lastnih interesov v OZN ter je februarja 1996 privedla Republiko Slovenijo do vstopa v vzhodnoevropsko volilno skupino OZN. S tem dejanjem se je Slovenija v OZN opredelila kot država, ki se vključuje v glavne smeri evropske integracije in ki sprejema nastajajoče ustroje konzultacij na neformalni ravni znotraj OZN. Istočasno pa so se Republiko Sloveniji (prvič) odprle možnosti za kandidiranje v voljene organe OZN, ki so zvečine izbrani prav po ključu regionalne pripadnosti. Tako je Slovenija po vložitvi kandidature ter po izvolitvi postala nestalna članica Varnostnega sveta

OZN in sicer v dvoletnem mandatnem obdobju 1998-1999. Tukaj je treba povedati, da je SRS kot del SFRJ bila članica VS 7 let. Za Slovenijo je pomembno dejstvo, da je en del njenega teritorija (CONA B), kot del Svobodnega tržaškega ozemlja (1947–1954) upravljal VS OZN in sicer prek začasne vojne uprave te 7 let obstoječe mestne državnice. V času kandidature ter v času mandata v VS OZN se je Slovenija uveljavila tudi kot država, ki prispeva sile za mirovne operacije OZN in tako prispeva svoj delež k preprečevanju vojn in ohranjanju svetovnega miru.

Slovenija je vključena v vse glavne dejavnosti OZN in se prvenstveno zavzema za ohranjanje miru, varnosti, stabilnosti ter razvoja v (jugovzhodni) Evropi, aktivno podpira sistem kolektivne varnosti, proaktivno podpira uveljavljanje ukrepov k večjemu spoštovanju človekovih pravic ter varnosti človeka nasploh ter podpira tiste globalne ukrepe, ki stremijo k trajnostnemu razvoju, ohranjanju čistega okolja in globalnem zdravju prebivalcev sveta. Ob obravnavi sodelovanja UN in RS moramo pomembno izpostaviti Društvo za OZN za RS (UNAS), nastalo 1951 leta, ki je od 6.11.1992 član svetovne federacije društev za OZN (WFUNA) in ki s svojimi stalnimi dejavnostmi, izmed katerih je potrebno posebej omeniti podeljevanje nagrad za najboljša diplomatska dela v RS o OZN, promovira in ključno vpliva na intenziteto sodelovanja OZN in RS ter širi vrednote OZN, zlasti med študenti in mladimi. Za Republiko Slovenijo je izredno pomembna Informacijska služba OZN na Dunaju (UNIS), ki pokriva RS in katerega vodstvo redno obiskuje RS. Z direktorjem UNIS-a smo se večkrat srečali na konferencah v RS in prireditvah UNAS-a in smo se pogovarjali o sodelovanju RS in OZN (MZZ ... , 2014; Aralica in sod, 2011; UNIS ..., 2014).

2.1.1.3 Mednarodni center za promocijo podjetij

Do današnjega dne ICPE (2015) ostaja edina medvladna ter mednarodna organizacija s sedežem v Republiki Sloveniji. Pred 42 leti, 24. aprila 1974, je Socialistična federativna republika Jugoslavija (SFRJ), država prednica Republike Slovenije, ustanovila ICPE kot Mednarodni center za podjetja v družbeni lastnini v deželah v razvoju (International Center for Public Enterprises in Developing Countries) na pobudo OZN in s podporo Gibanja neuvrščениh držav (The Non-Aligned Movement – NAM). Mednarodni center za promocijo podjetij (ICPE) je bil z imenom Mednarodni center za podjetja v družbeni lastnini v deželah v razvoju ustanovljen s statutom, ki je bil podpisan 4. marca 1976 v Ljubljani. Statut ICPE odreja, da je sedež ICPE v Ljubljani. ICPE je leta 1979 sklenil s SFRJ pogodbo o sedežu in se leta 1980 preoblikoval v medvladno organizacijo. RS je članstvo v ICPE ter pogodbo o sedežu ICPE nasledila leta 1992, ko je vstopila v polnopravno članstvo OZN. ICPE se je leta 1997 preimenoval iz Mednarodnega centra za podjetja v družbeni lastnini v deželah v razvoju v Mednarodni center za promocijo podjetij. To ime nosi do današnjega dne.

Kot naslednica SFRJ je Republika Slovenija, oziroma njena vlada, ratificirala sporazum med RS in Mednarodnim centrom za podjetja v družbeni lastnini v deželah v razvoju o sedežu Mednarodnega centra za podjetja v družbeni lastnini v deželah v razvoju ter med Mednarodnim centrom za promocijo podjetij o spremembah Sporazuma med Socialistično federativno republiko Jugoslavijo (podpisanim 17. julija 1979 v Beogradu), sklenjen z izmenjavo not dne 24. novembra 2009. Glede na ta sporazum se naziv centra spremeni tako, da se po novem glasi: Mednarodni center za promocijo podjetij.

Članice ICPE so Albanija, Alžirija, Angola, Kongo, Gvineja, Somalija, Tanzanija, Zambija, Irak, Sirija, Alžirija, Slovenija, Bosna in Hercegovina, Gvajana, Indija, Makedonija (FYROM), Šrilanka in Pakistan.

Danes se vloga ICPE in njegovih zmogljivosti na novo odkriva. ICPE sedaj deluje kot vozlišče, ki prinaša znanje z različnih koncev sveta, in je obenem odprta mreža, ki lahko daje pomembno podporo internacionalizaciji nacionalnih ekonomij držav članic. Obiskali smo to edino medvladno organizacijo v Sloveniji in se natančno seznanili z njenim delovanjem (ICPE ..., 2015; Zakon ..., 2010).

2.1.2 Mednarodne organizacije FAO, IFAD, WFP IN WFC

2.1.2.1 Organizacija ZN za prehrano in kmetijstvo (FAO)

Organizacija ZN za prehrano in kmetijstvo (s kratico FAO) je bila ustanovljena 16. oktobra 1945 v Quebecu (Kanada), ko je 42 držav (od 45 prisotnih) podpisalo ustanovno listino (med njimi tudi DFJ). FAO je imel začasen sedež (do 1951) v Washingtonu, DC. Stalni sedež FAO (od 1951) je v Rimu na naslovu Via delle Terme di Caracalla, Italija. Sama ideja o institucionaliziranju mednarodnega sodelovanja v segmentu prehrane in kmetijstva je veliko starejša od FAO in ji lahko sledimo nazaj do 19. stoletja, v leto 1889, ko je nastala Mednarodna komisija za kmetijstvo, in kasneje, v leto 1905, ko je nastal Mednarodni kmetijski inštitut v Rimu, ki je bil 1948 leta integriran v FAO. Sledile so aktivnosti v obdobju Lige narodov in ustanovitev tehnične komisije: Mešane komisije za prehrano v Zdravstveni sekciji Lige narodov. Ideja o globalni mednarodni organizaciji na področju prehrane in kmetijstva se je materializirala proti koncu 2. svetovne vojne na pobudo tedanjega predsednika ZDA Franklina D. Roosevelta, in sicer maja in junija 1943 na Konferenci ZN o prehrani in kmetijstvu v Hot Springsu, Virginija, ZDA, kjer so ustanovili posebno komisijo, »da določi natančen plan za stalno organizacijo za področje prehrane in kmetijstva«. Delo te komisije je bila ustava FAO, ki je 2 leti kasneje (16. 10. 1945) stopila v veljavo.

V preambuli ustanovne listine (ustave) je definiran namen oziroma poslanstvo nove agencije ZN: »Države, ki sprejemajo to ustanovno listino, so odločene, da promovirajo skupno dobro, posamezno in v sodelovanju z namenom, da:

- zvišujejo raven prehranjenosti in raven življenja ljudi, ki so pod njihovo jurisdikcijo;
- zagotovijo izboljšanje učinkovitosti pridelave, predelave in distribucije vseh prehranskih in kmetijskih pridelkov oziroma izdelkov;
- izboljšujejo položaj kmečkega prebivalstva in na take načine pripomorejo k svetovni ekonomiji in njenemu širjenju ter tako zagotovijo svet brez lakote.

Zato ustanovljamo Organizacijo za kmetijstvo in prehrano (Food and Agriculture Organization – FAO) Združenih narodov (UN), skozi katero bodo članice poročale druga drugi o sprejetih ukrepih in ustvarjenemu napredku v zadevah, ki so si jih zgoraj zastavile kot ciljne.« FAO je medvladna organizacija, ki je avtonomna, z ZN je povezana prek Ekonomskega in socialnega sveta ZN, tj. ECOSOC (FAO ..., 2015).

Članstvo

Ustava FAO loči med izvornim članstvom (original membership), dodanim članstvom (additional membership) in pridruženim članstvom (associate membership). Izvornih članov FAO je (bilo) 44, to so države, ki so sodelovale na konferenci v Hot Springsu (maj–junij 1943) in ki so sprejele ustavo FAO. Od 45 sodelujočih držav je 44 podpisalo ustavo FAO. Edina država, udeleženka konference, ki ni podpisala ustave FAO, je bila ZSSR (Sovjetska zveza), ki vse do svojega razpada 1991 ni postala članica FAO. Sovjetska zveza se je sicer udeleževala nekaterih sestankov FAO kot opazovalka in je tudi sodelovala v nekaterih dejavnostih organizacije. Pravi razlog za tak odnos ZSSR do FAO ostaja še vedno neznanka. Mogočih razlogov za to je več: temeljna razlika v videnju ciljev in metod dela v organizaciji in (ali) ščitenje strateških interesov države v segmentu kmetijstva in prehrane ter želja, da se izogne posredovanju (vseh) podatkov o svojem kmetijstvu, kar je eden od pogojev za članstvo v FAO. Še bolj so pa neznani razlogi, zakaj naslednica ZSSR Ruska federacija ni članica FAO, čeprav ima (po dogovoru o nasledstvu sedeža ZSSR v OZN in glede na Annex 1 ustave FAO) (še vedno) pravico do izvirnega članstva.

Od 44 izvornih članic dve ne obstajata več (Češkoslovaška in Jugoslavija) in niti ena od njihovih naslednic ni nadaljevala članstva države prednice in vse so (ponovno) zaprosile za članstvo v FAO.

FAO ima dve sestrski agenciji: IFAD in WFP. Vse tri se trudijo, da izpolnijo cilje, zastavljene v WFS, in sicer FAO s posredovanjem tehničnega znanja v kmetijstvu, WFP s pomočjo v hrani in IFAD z mednarodno finančno pomočjo. Vse tri agencije imajo sedež v Rimu.

Struktura

FAO sestavljajo naslednji organi:

- Skupščina (Conference),
- Svet (Council),
- Odbori Sveta (Committees of the Council),
- druga medvladna telesa in
- Sekretariat (Secretariat).

Skupščina, ki jo sestavljajo vse FAO-članice, se sestaja na rednih sejah vsake dve leti, da določi smernice in potrdi proračun organizacije ter da naredi priporočila članom in mednarodnim organizacijama o kateri koli tematiki, ki zadeva namen organizacije.

Svet je izvršilni organ skupščine in uporablja pooblastila in moč, ki jo je dobil od Skupščine. Sestaja se najmanj trikrat med bienalnimi sejami Skupščine. Svet sestavlja 49 držav članic, ki jih izvoli skupščina, in sicer za triletni mandat, s tem da se ena tretjina članstva zamenja vsako leto.

Odbori sveta (Committees of the Council)

Svet ima tri voljene odbore, in sicer programski odbor (11 članov), odbor za finance (9 članov) ter odbor za ustanovne in pravne zadeve (7 članov).

Svet ima tudi pet nevoljenih odborov, ki pokrivajo delo organizacije in so odprti za vse članice:

Odbor za problematiko trga kmetijskih pridelkov (Committe on Commodity Problems – CCP)

CCP natančno zasleduje mednarodni trg kmetijskih pridelkov in izdelkov ter zaznava morebitne težave, ki vplivajo na pridelavo (produkcijo), trgovino, potrošnjo in druge ekonomske segmente ter faktorje, ki nadzorujejo svetovni trg kmetijskih pridelkov. Poroča Svetu o trenutni situaciji ter predlaga morebitne ukrepe. Pod okriljem CCP je ustanovljena medvladna skupina, ki obravnava različno problematiko v povezavi z naslednjimi 13 pridelki: riž, kakav, banane, čaj, citrusi, meso, vino, juta, kenaf in sorodna tekstilna vlakna, žita, oljne rastline, olja in maščobe ter trda tekstilna vlakna. Ustanovljen je tudi Posvetovalni pododbor za presežke kmetijskih pridelkov (produktov), ki se redno sestaja na posvetovanjih o učinkih kmetijskih presežkov na prodajni trg, ponujenih bodisi kot pomoč bodisi po znižani ceni.

Odbor za ribištvo (Committee on Fisheries – COFI)

COFI zasleduje delo organizacije v zvezi z ribištvom ter oblikuje periodično poročilo o globalnem položaju ribištva, njegovih mednarodnih težavah ter predlaga morebitne ukrepe za njihovo reševanje. Obravnava druge specifične zadeve, povezane z ribištvom, in v zvezi s tem daje svoja priporočila.

Odbor za gozdarstvo (Committee on Forestry – COFO)

COFO zasleduje delo organizacije v zvezi s gozdarstvom, oblikuje periodično poročilo o globalnem položaju gospodarjenja z gozdovi, njegovih mednarodnih težavah ter predlaga morebitne ukrepe za njihovo reševanje. Obravnava druge specifične zadeve, povezane z gozdarstvom, in v zvezi s tem daje svoja priporočila.

Odbor za kmetijstvo (Committe on Agriculture – COAG)

COAG oblikuje periodično poročilo o stanju v svetovnem kmetijstvu ter opozarja, na selektivni osnovi, na probleme v njem ter priporoča Svetu srednje- in dolgoročni program dela organizacije v segmentu kmetijstva ter zasleduje njegovo uresničevanje. Obravnava druge specifične zadeve, povezane s kmetijstvom, in o tem poroča Svetu ali direktno svetuje generalnemu direktorju.

Odbor za svetovno prehrambeno varnost (Committe on World Food Security – CFS)

Ta odbor nepretrgoma zasleduje sedanje ter ugotavlja bodoče zahteve, oskrbo in količino zalog osnovnih živil ter oblikuje periodično oceno primernosti sedanje ter predvidene količine zalog živil, da zadostijo zahtevam (in potrebam) domačega (države članice) in svetovnega trga, vključujoč potrebe po pomoči v hrani, v slučaju resnih izpadov pridelka. Odbor zasleduje ter podaja svojo oceno ukrepov držav članic za uresničevanje mednarodne obveze (konvencije) o svetovni prehrambeni varnosti ter predlaga kratko- in dolgoročne ukrepe za odpravo težav in za doseganje primerne ravni oskrbe z žiti, potrebne za doseganje minimuma svetovne prehrambene varnosti.

CFS ima tudi vlogo organizacijskega odbora za svetovni vrh o prehrani (World Food Summit – WFS), ki se organizira od 1996.

Druga medvladna telesa

FAO ima široko paleto drugih medvladnih in ekspertnih teles, globalne ter regionalne narave, ki se ukvarjajo s aspekti kmetijstva, ribištva in prehrane. Nekatera od njih so na primer:

Komisija za gnojila (Commission on Fertilisers – COF)

COF vključuje, tako javni, kot tudi privatni sektor.

Komisija za FAO/WHO prehranjevalni pravilnik (Codex Alimentarius)

Komisija je ustanovljena 1962 s strani upravljaljajočih teles FAO in WHO (Svetovna zdravstvena organizacija), in sicer z namenom uresničevanja skupnega FAO/WHO-prehranskega normativnega programa (Food Standards Programme), ki mu FAO prispeva 80 %, a WHO (Svetovna zdravstvena organizacija) 20 % sredstev. Namen programa je varovanje zdravlja potrošnikov.

Codex Alimentarius (2016) (CAC) ima danes že 186 članov (185 držav, Evropska unija). CAC je medvladni organ za razvoj mednarodnih standardov.

CAC je zbirka pravno neobvezujočih mednarodnih standardov za živila, smernic, priporočil in dobrih praks, ki so namenjeni pridelovalcem in predelovalcem hrane, državnim organom ter potrošnikom. Ti standardi so uveljavljeni na področju Svetovne trgovinske organizacije kot mednarodna merila za varnost živil. To so minimalni standardi, ki jim morajo ustrezati živila, da je zagotovljena ustrezna raven varovanja zdravlja ljudi in interesov potrošnikov ob upoštevanju raznolikosti pri preskrbi s hrano na svetovnem trgu. (FAO ..., 2015; MKGP ..., 2013; FAO EUR ..., 2014)

Uradi

FAO je organiziran v **5 regionalnih uradih** in 9 podregionalnih uradih:

Regionalni urad za Afriko (RAF), Accra (Gana), pod okriljem RAF deluje FAO-skupina za Zahodno Afriko (West Africa Team – WAT). WAT je primarno zadolžen za splošno identifikacijo, planiranje in implementacijo prioriteten aktivnosti FAO v Zahodni Afriki;

Podregionalni urad za Južno in (nekoč) Vzhodno Afriko (prej SAFR, sedaj SFS),

Harare (Zimbabve);

Podregionalni urad za centralno Afriko (SFC), Libreville (Gabon);

Podregionalni urad za Vzhodno Afriko (SFE), Addis Ababa (Ethiopia);

Podregionalni urad za Severno Afriko (SNEA), Tunis (Tunizija);

Regionalni urad za Azijo in Pacifik (RAP), Bangkok (Tajska).

Nekoč podregionalni urad za srednjo in vzhodno Evropo (SEUR), sedaj **Regionalni urad za Evropo in centralno Azijo (REU), Budimpešta (Madžarska);**

Podregionalni urad za pacifiške otoke (SAPA), Apia (Samoa);

Regionalni urad za Evropo (REU), Rim (Italija), preseljen v Budimpešto;

Podregionalni urad za centralno Azijo, Ankara (Turčija);

Regionalni urad za Latinsko Ameriko in Karibe (RLC), Santiago (Čile);

Podregionalni urad za Karibe (SLC), Bridgetown (Barbados);

Podregionalni urad za Srednjo Ameriko, Panama City (Panama);

Regionalni urad za Bližnji vzhod (RNE), Kairo (Egipt);

Podregionalni urad za države članice Sveta za sodelovanje arabskih zalivskih držav in Jemna (SNG), Abu Dhabi (Združeni arabski emirati).

FAO ima tudi 5 uradov za zvezo:

- Urad za zvezo pri OZN v New Yorku (LONY), New York (ZDA);
- Urad za zvezo za Severno Ameriko (LOWA), Washington D. C. (ZDA);
- Urad za zvezo pri OZN v Ženevi (LOGE), Ženeva (Švica);
- Urad za zvezo na Japonskem v Jokohami (LOJA), Jokohama (Japonska);
- Urad za zvezo pri EU in Belgiji v Bruslju (LOBR), Bruselj (Belgija).

Urad za evalvacijo Organizacije združenih narodov za prehrano in kmetijstvo

FAO-urad za evaluacijo (OED) je bil ustanovljen kot posebna organizacijska enota v januarju 2010 kot rezultat pobude za prenovo FAO, potrjene na FAO-konferenci v novembru 2008. Kakor koli, evalvacijska funkcija je obstajala že prej, vendar je z ustanovitvijo posebnega oddelka za evaluacijo ta vloga še posebej poudarjena. FAO-evalvacijska služba je bila ustanovljena že 1968 in njena naloga je bila zagotavljanje učinkovite evalvacije v organizaciji. Evalvacijska funkcija je en del nadzornega režima FAO, ki vključuje zunanjo in notranjo revizijo, inšpekcijo in preiskavo. Evalvacija zagotavlja odgovornost do držav članic in do generalnega direktorja, daje državam članicam večjo globino razumevanja in objektivno bazo za njihove odločitve v upravljalnih telesih FAO. Evalvacijska funkcija je integralni in nepogrešljiv del celotnega sistema OZN in je skupek norm in standardov, ki jih je uvedla evalvacijska skupina OZN (angleško: United Nations Evaluation Group) s kratico UNEG. UNEG je profesionalna mreža vseh organizacijskih enot, odgovornih za evalvacijo v OZN-sistemu. UNEG ima trenutno 43 takih organizacijskih enot oziroma članic. UNEG služi kot forum za članice OZN za zagovarjanje evalvacijske prakse, za deljenje izkušenj in informacij v domeni evaluacije, njene harmonizacije znotraj OZN-sistema in poročevalne evalvacijske prakse. Evaluacijo izvajajo neodvisni zunanji svetovalci, praviloma 3 ali 4 svetovalci. Člani evalvacijskih skupin so lahko tudi zaposleni v Uradu FAO za evalvacijo, drugi zaposleni v drugih FAO-oddelkih pa striktno ne. Urad poroča in svetuje skozi svoj programski odbor generalnemu direktorju FAO in Svetu FAO. Urad za evalvacijo FAO se nahaja znotraj strukture FAO-sekretariata v Rimu. Proračun za evalvacijo FAO-programov mora dosegati vsaj 0,8 % celotnega programskega proračuna. Urad ima 10 profesionalnih ocenjevalcev, vključujoč direktorja urada, 4 analizatorje ocenjevanj oziroma evalvacij ter 3 člane podpornega osebja. Strokovnjaki OED prihajajo iz različnih akademskih sfer, od družbenih ved, kmetijstva, gozdarstva in ribištva do ruralnega razvoja in okoljevarstvene problematike. (OED ..., 2014; UNEVAL ..., 2014)

2.1.2.2 Organizacija ZN za prehrano in kmetijstvo (FAO) in Republika Slovenija

DFJ, država prednica R. Slovenije, je bila ena izmed 26 ustanovnih članic ZN in ena izmed 44 ustanovnih članic FAO. Slovenija je, ko je postala samostojna neodvisna država 25. 6. 1991,

prevzela odgovornost za mednarodne obveznosti ter se opredelila za pravno nasledstvo pogodb, katerih pogodbeni stranka je bila država prednica (SFRJ).

Vendar v praksi zgolj notifikacija o nasledstvu članstva v OZN (in njenih agencijah) ni dovolj, in ker o tem (8 let) ni obstajal konsenz držav naslednic SFRJ, je Slovenija uradno na novo zaprosila za članstvo v ZN in Organizaciji ZN za prehrano in kmetijstvo. 22. maja 1992 je Slovenija postala 176. članica OZN. Junija 1992 je Slovenija podala prošnjo za članstvo v FAO in od takrat pa do sprejema v članstvo ji je bil priznan status opazovalke. Slovenija je postala članica FAO 8. 11. 1993.

Uradno telo, ki koordinira sodelovanje RS s FAO, je FAO-nacionalni odbor RS (FAO-NORS). Odbor sestavljajo predsednik/-ca, podpredsednik/-ca in sekretar/-ka. Predsednik/-ca in sekretar/-ka sta predstavnika MKGP, podpredsednik/-ca je predstavnik/-ca MZZ. FAO NORS se po navadi sestaja dvakrat na leto, med sestankoma pa usklajuje sodelovanje RS s FAO. Projekti in aktivnosti nacionalnega odbora za sodelovanje s FAO so: Agrinet knjižnica ter Agris in Caris center v Sloveniji na Biotehniški fakulteti, Codex Alimentarius (2016) Komisija – Slovenija na Inštitutu za varovanje zdravja RS v Ljubljani, ter FAO-depozitarni knjižnici na Fakulteti za kmetijstvo v Mariboru in na Biotehniški fakulteti v Ljubljani.

Sloveniji je s tem, ko je kot mednarodno priznana država pristopila k FAO, postala dostopna znanstveno-tehnična pomoč, ki jo FAO daje državam članicam prek svojih številnih strokovnjakov iz vseh držav članic. Med njimi je tudi 24 vrhunskih strokovnjakov s področij trženja, trgovine, kmetijstva, gozdarstva, živilskopredelovalne industrije, univerz in drugih znanstvenih inštitutov. Publikacije, znanstveni pregledi, navodila in smernice z vseh področij kmetijstva, gozdarstva, živilstva in ribištva, ki jih FAO posreduje članicam, so neprecenljiv pripomoček pri uporabi novih, okolju prijaznejših tehnologij za pridobivanje hrane, a tudi kazalec gibanja rasti pridelave, prireje, ulova in trgovine kmetijskih, gozdarskih, ribiških in živilskih pridelkov in izdelkov na celotnem območju, na katerem deluje Svetovna organizacija za kmetijstvo in prehrano.

Slovenija se redno udeležuje srečanj na najvišji ravni pa tudi seminarjev in delavnic iz kmetijstva, gozdarstva, prehrane in ribištva. Nekatera teh srečanj so bila tudi v Sloveniji, med drugim tudi konferenca evropske komisije za kmetijstvo, ki je bila od 2. do 6. oktobra 1995 na Bledu. Na njej je bila obravnavana (takrat) aktualna tema: živinoreja, njene strukturne spremembe v Evropi ter v državah v razvoju (MZZ ..., 2014).

Za Republiko Slovenijo so predvsem pomembni trije uradi FAO:

- a) **Regionalni urad za Evropo (REU), Rim (Italija)**, ki je bil ustanovljen 1961. Do 1970 je bil njegov sedež v Ženevi, nato se je preselil v Rim in nato v Budimpešto, kjer je trenutno. V Rimu je imel 45 članov in eno organizacijo članov (EU).

Podregionalni urad za srednjo in vzhodno Evropo (SEUR) v Budimpešti (Madžarska), ki je bil ustanovljen 1996, ko se je pojavila potreba po novem podregionalnem uradu, ki bi spremljal in pomagal rešiti probleme v ruralnem sektorju regije, ki jo sestavljajo države v tranziciji, države, ki so nove članice EU oziroma so zaprosile za članstvo, ter zakavkaške države. Najpomembnejša naloga podregionalnega urada je (bila) revitalizacija ruralnega sektorja v tranzicijskih kot tudi v novih članicah EU.

Urad je tesno sodeloval z regionalnim uradom za Evropo (REU) in je imel oziroma še ima naslednje naloge:

- spremljanje in poročanje (sedežu) o glavnih razvojnih trendih v regiji;
- identifikacija prioritetnih področjih delovanja Organizacije s posebnim poudarkom na prioritetah, ki so postavljene na srečanju Svetovnega vrha o hrani v Rimu (13.–17. november 1996).

Urad se je preimenoval v **Regionalni urad za Evropo in centralno Azijo** (Regional Office for Europe and Central Asia) s kratico REU in s tem prevzel vse vloge Regionalnega urada za Evropo (REU), Rim (Italija), in del vloge Regionalnega urada za Azijo in Pacifik (RAP), Bangkok (Tajska). REU ima trenutno 53 članic in eno člansko organizacijo: Evropsko unijo.

- b) **Urad za zvezo pri EU in Belgiji v Bruslju (LOBR), Bruselj (Belgija).** Ta urad je pomemben za RS kot članico EU in zlasti zato, ker RS nima nacionalne pisarne FAO (nam najbližja je v Sarajevu, BiH), tako da sodelovanje poteka prek LOBR.

Naloge LOBR so, da povečuje »vidljivost« FAO v EU, sodelovanje in zastopanje FAO v odnosu s ključnimi partnerji – Evropsko unijo in stalnimi predstavništvi držav članic EU v Bruslju, nevladnimi organizacijami in akademskimi oziroma znanstvenimi inštitucijami v Belgiji. LOBR zagotavlja izmenjavo informacij v domenah, ki so relevantne za FAO, kot so kmetijstvo, prehrabena varnost, humanitarna pomoč, razvoj, varstvo potrošnikov, ribištvo in gozdarstvo. LOBR zagotavlja svetovanje sedežu FAO v Rimu glede politike EU, ki lahko vpliva na terenske in druge aktivnosti FAO.

Stalno slovensko predstavništvo v Bruslju zastopa Republiko Slovenijo pri LOBR od vstopa RS v povezavo (EU). Od novembra 1992 pa do 1. maja 2004 (vstop RS v EU) je interese RS zastopala predhodnica predstavništva – misija Republike Slovenije pri Evropski uniji. Središčna funkcija Stalnega predstavništva Republike Slovenije pri Evropski uniji (ali skrajšano SPBR) v Bruslju je interesno zastopanje Slovenije v Evropski uniji ter njeno predstavljanje. V SPBR delujejo diplomati oziroma državni uradniki z vseh ministrstev in organov ter služb, ki sestavljajo Vlado Republike Slovenije. SPBR opravlja reprezentativno funkcijo Slovenije v Svetu EU, hkrati skupaj z Evropsko komisijo (EK) delegira člane ekspertnih delovnih skupin pri pripravi predlogov zakonodaje EU, zastopa državo v odborih EK, ki operirajo po postopku komitologije, opravlja funkcijo zasopstva interesov RS v primeru morebitnih očitanih kršitev (pred Komisijo in Sodiščem EU) in sodeluje z Evropskim parlamentom (EP) ter z drugimi institucijami EU (Stalno predstavništvo ..., 2014; FAO ..., 2015; Megušar, 2013)

Regionalna konferenca FAO za Evropo (in osrednjo Azijo)

Regionalna konferenca (Regional Conference) za Evropo (in osrednjo Azijo) se zgodi enkrat na 2 leti in na njej sodelujejo ministri za kmetijstvo in drugi visoki funkcionarji članic FAO, ki jih pokriva REU, torej Evrope in centralne Azije, in razpravljajo o izzivih v prehrani in kmetijstvu v regiji, kar spodbuja njeno koherentnost.

- c) **Skupni oddelek Organizacije združenih narodov za prehrano in kmetijstvo in Mednarodne agencije za jedrsko energijo na Dunaju**

Mednarodna agencija za jedrsko energijo (IAEA) je bila ustanovljena kot avtonomna organizacija 29. julija 1957 z namenom širjenja zamisli o miroljubni rabi jedrske energije

in neširjenju jedrskega orožja. Skupni oddelek FAO/IAEA je bil ustanovljen 1. oktobra 1964 s strani FAO in IAEA, kot strateško partnerstvo, v smislu mobilizacije talentov in zmogljivosti obeh agencij OZN in kot spodbujevalec in usmerjevalec globljega sodelovanja držav članic OZN na področju civilne uporabe znanosti in tehnologije, tudi z namenom na varen in učinkovit način zagotoviti družbam držav članic OZN več, kakovostnejšo in varnejšo hrano in druge kmetijske pridelke, s hkratnim zagotavljanjem trajnosti in obnovljivosti naravnih virov. Nastala organizacijska entiteta je fuzija obeh organizacij v segmentu, v katerem se kažejo njihova komplementarnost, podobni cilji, skupni program, sofinanciranje ter koordinirano upravljanje.

Podprogrami FAO/IAEA vključujejo podprogram varstva rastlin (IPC), podprogram vzgoje in genetike rastlin (PBG), podprogram pedologije, melioracij in prehrane rastlin (SWMCN) ter podprogram prehranske in okoljske varnosti (FEP). Vsak podprogram ima pripadajoči laboratorij, zaposlene, tako v akademski kot v laborantski sferi, ter opravlja svoje točno določene specifične znanstveno-raziskovalne naloge, organizirajo okrogle mize, usposabljanja, izobraževanja, srečanja in konference, spremljajo in inicirajo razvoj stroke ter izdajajo mesečna glasila in poročila, v katerih obveščajo zainteresirano znanstveno srenjo po vsem svetu o razvoju in dognanjih v tistem specifičnem segmentu, ki ga pokrivajo (Fischer, 1997; FAO/IAEA Newsletter's ..., 2010-2016; FAO ..., 2015; FAO Europe ..., 2015).

2.1.2.3 Mednarodni sklad za razvoj podeželja ter program in svet OZN za hrano

Mednarodni sklad za razvoj kmetijstva – IFAD (angleško: International Fund for Agricultural Development, francosko: Fonds international de développement agricole-FIDA, italijansko: Fondo Internazionale per lo Sviluppo Agricolo) je bil ustanovljen 30. novembra 1977 kot mednarodna finančna institucija in je ena izmed organizacij, ki tesno sodelujejo s FAO. V nalogah se dopolnjujeta ter imata tudi nekatere skupne projekte. Sklad je odprt za vse člane ZN, njene agencije ter Mednarodno agencijo za jedrsko energijo (IAEA). Članice IFAD so klasificirane v skupine: A (razvite države, predvsem članice OECD), B (države, bogate z nafto, predvsem članice OPEC), C (države v razvoju), ki so razdeljene v C1 (afriške države), C2 (evropske, azijske in pacifiške države) ter C3 (latinskoameriške in karibske države). Upravni svet (Governing Council) je sestavljen iz vseh (164) članic. Upravni svet se sestaja enkrat na leto na rednih sejah in na morebitnih izrednih sejah, če je to potrebno. Sestankov upravnega odbora se udeležujejo uradni predstavniki držav članic, t. i. guvernerji (Governors), namestniki guvernerjev in drugi (imenovani) svetovalci. Na seje so vabljeni tudi opazovalci. Opazovalce sestavljajo države, ki so zaprosile za članstvo, Sveti sedež ter predstavniki tistih specializiranih agencij ZN, medvladnih teles in nevladnih organizacij, ki so dobile potrjen status opazovalke od strani izvršilnega odbora sklada (Executive Board).

Upravni odbor ima predsednika in dva namestnika (vsak je predstavnik ene skupine članic), ki imajo dvoletni mandat. Izvršilni odbor je drugo (po pomembnost) telo v IFAD, sestavlja ga 18 izvoljenih in 18 nadomestnih članov, ki imajo triletni mandat in predstavljajo vse skupine in podskupine članic. Izvršilni odbor se sestaja trikrat na leto, in sicer aprila, septembra in decembra. Evalvacijska služba (Office of Evaluation) je direktno odgovorna izvršilnemu odboru. Izvršilni odbor ima dva pododbor, in sicer pododbor za revizije (Audit Committee), ki se sestaja štirikrat na leto, in pododbor za evalvacijo (Committee on evaluations), ki se

sestaja trikrat na leto. Pododbor sta sestavljena (vsak posebej) iz 9 članov iz 36-članskega izvršilnega odbora, in sicer: 4 člani z liste A, 2 člana z liste B in 3 člani z liste C. Glede na notranjo strukturo je IFAD razdeljen na pisarno predsednika in podpredsednika, oddelek za zunanje zadeve, oddelek za finance in administracijo ter oddelek za vodenje projektov.

SFRJ je bila članica IFAD od 12. decembra 1977 in je spadala v skupino C2. Vse njene naslednice, razen Slovenije, Srbije in Črne gore, so postale članice IFAD. Na vprašanje, zakaj Slovenija ni članica IFAD, nisem našel pravega ter zadovoljivega odgovora. Republika Slovenija je ena redkih razvitih držav, ki ni članica IFAD. Članice IFAD so tudi vse Republiki Sloveniji sosednje države (Agreement ..., 2013, Official list of IFAD Member States, 2016; Dolenc, 2013).

Svetovni program OZN za hrano – WFP (angleško: World Food Program) je bil vpeljan z resolucijo Generalne skupščine ZN (resolucija št. 1714) leta 1961. Soustanoviteljici WFP sta FAO in OZN. Ustanovljen z nalogo, da se bori proti lakoti, je WFP institucionalno in organizacijsko povezan s svojo soustanoviteljico (FAO), na kar nakazuje tudi mesto njenega sedeža (Rim). Vpeljan kot eksperimentalni triletni program se je WFP vsa ta leta pokazal kot eden najbolj učinkovitih in operativnih programov ter je dobil status agencije oziroma organizacije. Slovenija je članica WFP, in sicer je klasificirana med razvite države, v podskupino E, skupaj z Albanijo, Moldavijo, Gruzijo in Belorusijo. Eden izmed najodmevnejših in najučinkovitejših programov organizacije WFP je bil prodaja za napredek (angleško: Purchase for Progress) s kratico P4P, ki je pomagal 800.000 kmetovalcem, ki so prek njega v 20 državah skupaj zaslužili od prodaje lastnih pridelkov 148 milijonov dolarjev (\$). V letu 2013 je WFP pomagal 80,9 milijona ljudem in 75 državam ter razdelil 3,1 milijona ton hrane.

Svetovni svet za hrano – WFC (angleško: World Food Council) je organizacija, ki jo je ustanovila Generalna skupščina OZN decembra 1974, 13 let po ustanovitvi WFP, na priporočilo Svetovne konference o hrani. Imela je sedež v Rimu (Italija). Ustanovljena je kot koordinacijsko telo za kmetijska ministrstva držav članic s ciljem borbe proti podhranjenosti in lakoti ter tem, da uvede nove agronomske tehnike za zvišanje svetovne pridelave hrane. Organizirana je delno tudi z razlogom, da preveri moč držav v razvoju v FAO. Kot ena redkih agencij OZN (če ne edina) je bila ukinjena leta 1993. Njene naloge sta absorbirali FAO in WFP (About WFP, 2015).

3 METODE DELA

Zbiranje podatkov o sodelovanju FAO in RS je potekalo tako, da smo sprva naredili pregled pisnih virov, kot ustne vire pa smo uporabili osebe, ki so bodisi bile, bodisi so zadolžene za sodelovanje RS in FAO in z druge strani, osebe zadolžene s strani FAO za sodelovanje z RS in enega nosilca (vzorčnega) projekta.

Na Ministrstvu za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano (MKGP) sta nam 2013 leta, kot ustni in korespondenčni (e-pošta) vir bila gospod Leon Megušar, ki je bil v preteklosti zadolžen za sodelovanje RS in FAO in gospa Snežana Dolenc, svetovalka v Službi za EU-koordinacijo in mednarodne zadeve, ki je zadolžena za sodelovanje s FAO, s slednjo smo se večkrat sestali. Naslednje leto (2014) smo nadaljevali raziskovanje na Zavodu za gozdove Slovenije (ZGS) z gospodom Jurijem Begušem, spec., vodjo Oddelka za gozdno tehniko in razvoj podeželja, ki nam je v dobri poldrugi uri podal izčrpne odgovore v zvezi s programom, ki ga je on vodil in smo ga mi izbrali za vzorčni program. Leta 2015 smo odpotovali na Madžarsko, v Budimpešto, na Regionalni urad FAO za Evropo in centralno Azijo.

Urad smo obiskali in se tam srečali z regionalnim programskim uradnikom FAO (Regional Programme Officer) gospodom Goranom Stavrikom (goran.stavrik@fao.org) iz Republike Makedonije (FYROM), ki je zadolžen za TCP-programe, med drugim tudi za Republiko Slovenijo. V več kot dvournem pogovoru nam je razložil oblike in načine sodelovanja in udeležanja TCP FAO-programov v Republiki Sloveniji. Povedal nam je tudi, da se razvojno vrednotenje pri FAO kot posebna disciplina sistematično izvaja šele od 2010 leta, ko so pri FAO ustanovili evalvacijski oddelek, zaradi tega na FAO uradu ni bilo natančnih stroškovnikov za programe, ki jih obravnava ta diploma, le kumulativni zneski ter opisi programov. Vsi ustni viri so bili tudi korespondenčni (e-pošta).

Za podrobnejše razvojno vrednotenje smo izbrali projekt TCP/SVN/8922 »Graditev podpornih struktur za sodelovanje privatnih lastnikov gozdov in ostale zainteresirane javnosti v procesih odločanja v gozdarstvu«, in sicer zaradi tega, ker je bil omenjeni projekt najbolj podrobno predstavljen in dodelan in smo za njega dobili največ podatkov. Je bil plod domačega znanja in je bil v kasnejši fazi apliciran oziroma prenesen v veliko držav (Češka, Makedonija, Srbija, Črna gora in Gvajana) ter je bil predlagan za enega najboljših FAO-programov v tem obdobju, kar so mi potrdili tudi na SEUR-EUR v Budimpešti in obenem pohvalili nosilca programa oziroma odgovorno osebo z Zavoda za gozdove RS.

Pri vrednotenju vzorčnega programa smo uporabili Kirkpatrickov model, ki meri reakcijo, učenje in obnašanje udeležencev ter osnovno SWOT analizo. Analizirali smo tudi intenziteto ter motivacijo za sodelovanje, ki ga ima RS za sodelovanje z FAO in njenimi sestrskimi agencijami ter jo primerjali z obsegom ter intenziteto sodelovanja države prednice RS (Jugoslavije).

3.1 VREDNOTENJE RAZVOJNIH PROGRAMOV

Termin, ki v angleškem izvirniku glasi »evaluation« je v slovenskem prevodu definiran, kot vrednotenje, ovrednotenje, evalvacija in ocenjevanje, v SSKJ pa kot ugotavljanje oziroma določanje pomena, kakovosti ali vrednosti česa. Skupni imenovalec vseh definicij je

mehanizem ugotavljanja valence subjekta, ki ga evalviramo. OECD izraz definira, kot »proces določitve vrednosti, pomembnosti posamezne aktivnosti, politike, programa oziroma za sistematično in objektivno ocenitev planiranih, izvajajočih ali že dokončanih intervencij«

Evalvacija je novejša veja znanosti, ki izvira iz socioloških ved, čeprav njen zgodovinski razvoj lahko spremljamo, že tisoče let. Pričetek vrednotenja je ozko povezan s kmetijstvom, kot gospodarsko panogo in se je začel, z ocenjevanji pridelkov in živine na Kitajskem in v Egiptu. Na Kitajskem so že 2000 let pr. n. št., s posebnimi testi, ocenjevali primernost uradnikov-začetnikov. Novejši pričetki ovrednotenja, kot znanosti, so tesno povezani z razvojem novih bioloških ved v prvi polovici 17. stoletja. Poglavitni napredek se je zgodil v anglosaških deželah v 19. stoletju. Te države so uvedle svoje ocenjevalne skupine za ocenjevanje programov izobraževanja in programov družbene pomoči. Silovit progres vrednotenja se je zgodil po 2. sv. v., ko so države pričele z realizacijo vseobsegajočih projektov. Švedska in Nemčija sta bili začetnici vrednotenja na evropski celini. Te dve državi, sta na zahtevi svojih državnih zborov, oblikovali posebni poročili vlad o izvajanju politik na socio-ekonomskem področju. Status poklica je evalvacija dobila v obdobju 1970-1980. Takrat je tudi, evalvacija javnih politik, postala segment obligatnih kurikulumov na določenih svetovnih reprezentativnih univerzah. Takrat je prišlo tudi do ustanovitve prvih stanovskih profesionalnih organizacij evalvatorjev. Članice OECD-ja so za zaposlene v javni upravi naredile posebna usposabljanja o evalvaciji. Računalniki so v osemdesetih letih veliko pripomogli k enostavnejšem zbiranju in povečanju obsega ter zmogljivosti obdelave podatkov, kar je posledično povečalo število analiz in njihovo aktualnost. Globalizacija vrednotenja se je zgodila ob koncu osemdesetih let.

Iz konvencionalnega vrednotenja je po 2. sv. v., kot njegova poddisciplina, nastalo razvojno vrednotenje. 1972 leta je pri Svetovni banki, nastala prva avtonomna evalvacijska skupina, ki sta ji sledili skupini pri OECD, EBRD, DIFID in drugih. Vsaka organizacija je razvila svoje specifične metode in prakse. Kasneje sta se razvoj, izkušnje in znanje o razvojnem vrednotenju pridobljeno v teh organizacijah prenesli tudi eksterno. Sociološke znanosti in tradicija revizij predstavljata evolucijski izhodišči razvojnega vrednotenja.

Ločimo tri različne vrste vrednotenja. To so vrednotenje perspektiv, ki oceni morebitne učinke in rezultate pri predlaganih politikah, projektih ali programih, procesno (formativno, vmesno), ki poteka med samo izvedbo politik, projektov ali programov z akcentom na storilnostnimi izboljšavami med projektom, programom ali politiko in končno vrednotenje, ki sloni na vrednotenju učinkov ali rezultatov in ga sestavljajo naključni in kvazi-ekperimenti, ocena vpliva, študija primera ali tim. »case-study« in analiza koristi in stroškov.

Razlikujemo štiri osnovne namene vrednotenja. To so etični, ki je namenjen splošni javnosti, politikom in državljanom, upravljavski, ki je namenjen izboljšanju upravljanja programa med izvedbo, odločevalski, ki je namenjen odločevalcem, pri njihovi odločitvi o nadaljevanju določene politiki ali spremembe, le te ter izobraževalno-motivacijski namenjen izobraževanju in motivaciji partnerjev pri projektih in javnim agencijam.

Uporaba rezultatov vrednotenja je možna na različne načine, zlasti, kot tim. »feed back« ali povratna informacija izvajalcem oziroma naročnikom projekta, programa ali politike. V strokovni javnosti obstaja konsenz, da vrednotenje prispeva informacije, ki bisveno izboljšajo pravilnost odločitve odločevalcev glede politik, programov ali projektov. Dobimo odgovore

na vprašanje o izpolnitvi ciljev projekta, o pravilnosti in optimalnosti načina izvedbe in porabe resursov ter o nadaljnjih strateških smernicah in usmeritvah. Vrednotenje nam omogoča preglednost nad potrošnjo virov, bistveno izboljša prepoznavanje vrvkov problemov, prepozna primere dobre prakse, sooblikuje procese odločanja in vpeljave potencialnih inovacij ter sooblikuje potrebni konsenz med metodo reševanja problema in med njegovim vzrokom.

Obseg aspektov razvojnih aktivnosti, ki jih vrednotimo je lahko različen. Kot morebitne cilje vrednotenja razlikujemo organizacije, politike, pomoč državam, projekte, sektorje, organizacije in tematike. Vrednotenje (evalvacija) in spremljanje (monitoring) se bistveno dopolnjujeta pri poteku ugotavljanja uspešnosti in aдекватnosti ter izvajanja razvojnih intervencij, namensko se, pa bistveno razlikujeta. Vrednotenje (evalvacija) meri uspešnost in smiselnost za tim. javno dobro, medtem, ko spremljanje (monitoring) spremlja dogajanje ob izvedbi projekta ter poveže vire in dejavnosti s cilji ter izvaja komparacijo realnih rezultatov s planiranimi. Vrednotenje (evalvacija) obsega širši diapazon, kot spremljanje (monitoring), ker je njen smoter progresija k specifičnim ciljem, razume širši pomen intervencije in njene konsekvence. Vrednotenja so namenjena tistim, ki izvajajo politiko, vodijo projekte ali programe, uporabnikom in širši javnosti. Vrednotenje se ne izvaja rutinsko, kot spremljanje (monitoring), sloni na času in se izvaja v določenih časovnih intervalih (periodah). Dejavnosti in vloge ocenjevalcev pri vrednotenju sta v soodvisnosti s cilji in namembnostjo vrednotenja. Ocenjevalci so bodisi profesionalni eksperti bodisi sodelavci, učitelji ali moderatorji. Razlikujemo zunanje, notranje in sodelovalne izvajalce vrednotenj. Praviloma je zunanje vrednotenje bolj verodostojno in objektivnejše, po drugi strani pa notranji izvajalci bolj poznajo projekt in njegove mehanizme. Pri sodelovalnem vrednotenju ocenjevalec prevzame vlogo pospeševalca, mentorja, ki ponuja rešitve in pomoč. Zunanje se vrednoti, le upravljanje programov, vso drugo vrednotenje se izvaja notranje. Ocenjevalci se posvetujejo z ključnimi uporabniki in strankami, planirajo vrednotenje, vodijo proračun vrednotenja, realizirajo vrednotenje s podizvajalci, prepoznajo zakonitosti efektivnosti ter zberejo in razčlenijo svoje ugotovitve ter izdelajo poročilo o njih. Od ocenjevalcev se pričakuje veliko saj delujejo, kot kreatorji in posredovalci znanja, ki so ga dobili z realizacijo vrednotenja, zato morajo obvladati različne spretnosti in posedovati specifično znanje.

Profesor Donald Kirkpatrick z univerze v Wisconsinu je leta 1975 razvil svoj model vrednotenja, ki je od nastanka do danes med najbolj vplivnimi in uporabljenimi modeli, ta pa vrednoti na štirih ravneh (Priročnik ..., 2010):

1. REAKCIJA UDELEŽENCEV – zadovoljstvo ter mnenje o usposabljanju,
2. UČENJE – akumulacija novih znanj in/ali veščin,
3. OBNAŠANJE – vpliv pridobljenih znanj in/ali veščin na obnašanje na delovnem mestu in uporaba pridobljenih znanj in/ali veščin,
4. REZULTATI – vpliv na okolje zaradi novih znanj in veščin posameznih udeležencev

4 REZULTATI Z RAZPRAVO

4.1 PREGLED PROJEKTOV

Republika Slovenija je bila do danes deležna 9 projektov FAO v skupnem kumulativnem znesku (DWH) 1,827.722 \$, in sicer v obdobju 1996–2015. V tem obdobju je bilo izpeljanih 7 projektov na ravni države Republike Slovenije z oznako SVN in dva evropska regionalna projekta, ki sta vključevala tudi Republiko Slovenijo, z oznako RER. Projekti imajo kratico TCP (Technical Cooperation Programme) in so torej projekti tehničnega sodelovanja med FAO in Republiko Slovenijo oziroma med FAO in skupino držav v južni in vzhodni Evropi in (ali) skupino jadranskih držav. TCP-programi ponujajo tehnične ekspertize članicam FAO skozi kratke ciljne, katalitične programe. Projekte smo obravnavali na različne načine in različno podrobno, zaradi različne količine podatkov, ki nam je bila dostopna o njih.

V RS je FAO izvedel naslednje projekte:

TCP /SVN/ 6611

Ime projekta: »Pomoč pri nadgraditvi izbranih mesnopredelovalnih obratov v Republiki Sloveniji«

Proračun projekta: 49.245 \$

Trajanje projekta: oktober 1996–december 1997

TCP/SVN/6612

Ime projekta: »Reforma zemljiškega katastra, upravljanja z zemljišči ter vrednotenja in obdavčenja zemljišč: priprava integriranega akcijskega načrta za uspešno izpeljavo reforme«

Proračun projekta: 186.164 \$

Trajanje projekta : december 1996–februar 1998

TCP/SVN/6713

Ime projekta: »Možnosti razvoja slovenskega kmetijstva v luči pristopanja k Evropski uniji«

Proračun projekta: 215.246 \$

Trajanje projekta: oktober 1997–januar 1999

TCP/SVN/8821

Ime projekta: »Prenova srednjestopenjskega kmetijskega izobraževanja in usposabljanja«

Proračun projekta: 158.083 \$

Trajanje projekta: september 1998–maj 1999

TCP/SVN/8922

Ime projekta: »Graditev podpornih struktur za sodelovanje privatnih lastnikov gozdov in ostale javnosti v procesih odločanja v gozdarstvu«

Proračun projekta: 172.419 \$

Trajanje projekta: oktober 1999–marec 2001

TCP/RER/0066

Ime projekta: »Dvig nadzornih zmogljivosti nad prenosom in širjenjem boleznih domačih živali v državah južne in vzhodne Evrope«

Proračun projekta: 191.440 \$

Trajanje projekta: avgust 2001 leta–julij 2003

Cilji projekta: »Dvig državnih in regionalnih nadzornih zmogljivosti v pogledu odziva na preprečitev čezmejnega prenosa boleznih domačih živali«

Način doseganja ciljev: »Skozi prenos tehnologije v segmentu veterinarske diagnostike, cepljenja (veterinarske vakcinologije), veterinarske epidemiologije ter strokovne urgentne veterinarske pripravljenosti na tovrstne dogodke«

TCP/SVN/2901

Ime projekta: »Dobava in uporaba bioenergije kot promotorja trajnostnega upravljanja z gozdovi v Republiki Sloveniji«

Proračun projekta: 207.339 \$

Trajanje projekta: marec 2003 leta–februar 2005

Cilji projekta: »Zvišanje zmogljivosti in zmožnosti Slovenske gozdarske službe, da uvede ustrezno uporabo in izrabo lesa v obliki lesne energije, skladno s smernicami trajnostnega upravljanja z gozdovi«

Način doseganja ciljev: »Vpeljava izobraževalnih programov, začetnega in nadaljevalnega oziroma razširjenega, za zaposlene v Slovenski gozdarski službi in za tiste v privatnem sektorju ter intenzivno delo na programih promocije uporabe lesne energije kot bioenergijskega obnovljivega vira«

Narejena je bila natančna lista slovenskih pridelovalcev lesne biomase, med katerimi so razdeljeni vprašalniki o tipu, kvantiteti, letni proizvodnji, prodajni ceni, njihovih odjemalcev (kupci), deležu izvoza ter o njihovi lastni projekciji 10-letnega nadaljnega razvoja. Narejen je bil tudi natančen seznam proizvajalcev in distributerjev tehnologije za izdelavo in izkoristek lesne biomase v RS, med njimi je tudi narejena raziskava v obliki vprašalnika, ki je vključeval vprašanja o tipu stroja, o kvantitativni letni izdelavi in prodaji (za distributerje le o prodaji), o najbolj prodajanemu produktu, o tipu odjemalcev (kupcev), o deležu izvoza ter o projekciji 10-letnega razvoja. Med eksperti je bil razdeljen vprašalnik o urejenosti področja pridelave, marketinga in uporabe lesne biomase v RS. Projekt je bil široko zastavljen in izjemno uspešno voden. Zaključki projekta vključujejo sprejetje dejstva, da RS načrtuje (in pričakuje) večjo porabo lesa kot energetske surovine iz domačih virov (iz privatnih gozdov) in vlaganja v gozdarstvo bodo morala temu slediti, zlasti oziraje se na infrastrukturo, tehniko in ljudi. Vprašanje, ki pa predstavlja konstantno dilemo trajnostnega razvoja družbe in raziskovalnih izzivov bio- in ekonomskih znanosti, je, kako doseči cilje trajnostnega in naravi prijaznega gospodarjenja in obenem zagotoviti stabilno ekonomsko rast. Produkt programa je ustanovitev WISDOM (Integriran prikaz ponudbe/povpraševanja lesnih goriv, angleško: Woodfuels Integrated Supply / Demand Overview Mapping) Slovenia, ki je bil baziran na analizi 2696 katastrskih občin (KO) v RS. Po končanem projektu je v Rimu na sedežu FAO prišlo do delovnega sestanka o »podpori načrtovanja izrabe lesne energije v Vzhodni Evropi«, ki ga je organiziral sedež FAO 16. marca 2005 in na katerem so se zbrali predstavniki 13 držav in 3 mednarodnih organizacij. Na sestanku so bili predstavljeni zaključki projekta TCP/SVN/2901 in je bilo zaključeno, da je smotrno projekt aplicirati na druge centralne in vzhodnoevropske države (CEEC). Drugi delovni sestanki, ki je sledil temu, se je zgodil v RS, na Bledu od 9. do 11. novembra 2005. Locirani so bili glavni problemi v regiji: pomanjkljiva medsektorska organizacija in povezanost, pomanjkanje dolgoročne politike in pomanjkanje

stimulativne zakonodaje, pomanjkanje znanja in pomanjkanje analiz, slaba in zastarela tehnologija ter slabe nacionalne kapacitete za reševanje teh problemov. Na to temo je bil 4. aprila 2006 spisan projekt »vzdržnostni razvoj uporabe lesne energije v CEE-državah«, ki je vključeval naslednje države: Albanija, BiH, Bolgarija, Hrvaška, Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, FYROM, Romunija, Srbija in Črna gora, Slovaška in Slovenija. Trajanje projekta je bilo omejeno na 24 mesecev z možnim podaljškom od 6 mesecev, s privolitvijo nacionalnih vlad. Prispevek vsake države: 300.000,00 EUR (4,200.000,00 EUR)

Donacije:	1,500.000,00 EUR
<u>Kumulativni znesek (Σ):</u>	<u>5,700.000,00 EUR</u>

Projekt je generalno nadziral FAO (program lesne energije), v vsaki državi se je določil nacionalni projektni vodja (NPL), med temi je bil izbran regionalni projektni vodja (RL). Projekt je dosegel svoje cilje: ustanovitev centrov znanja, ustanovitev skupin za dvig nacionalnih zmogljivosti in ustanovitev skupin za načrtovanje izrabe lesne industrije (Beguš, 2014; Megušar, 2013; The Republic ... , 2005; Drigo in Veselič, 2006).

TCP/SVN/2902

Ime projekta: »Uveljavljanje spolne enakopravnosti pri razvoju kmetijstva in podeželja v Republiki Sloveniji«

Proračun projekta: 102.325 \$

Trajanje projekta: januar 2004–april 2005

Cilji projekta: » Razvojni cilj je prispevati k prehranjevalni varnosti in trajnostnemu razvoju podeželja. Takojšnji oziroma kratkoročni cilji so vključevali okrepitev nacionalne zmogljivosti in zmožnosti pristopa k enakopravnosti spolov v kmečkem in podeželskem okolju.«

Način doseganja ciljev: »Skozi integracijo oziroma vključevanje kmečkih in podeželskih žena v nacionalne razvojne programe in projekte razvoja kmetijstva in podeželja ter razvoj nacionalnega razvojnega plana za enakopravnost spolov v programih in projektih za razvoj podeželja in kmetijstva v Republiki Sloveniji«

GCP/RER/010/ITA/OP-10-AdriaMed II

Ime projekta: »Znanstveno sodelovanje v podporo odgovornemu ribištvu v Jadranskem morju«

Celotni proračun projekta: 9,637.774 \$

Proračun projekta za RS: 545.461 \$

Projekt je potekal v svoji prvi fazi kot izključno italijanski projekt, in sicer od septembra 1999 do septembra 2005. Financiran je bil s strani vlade Republike Italije, natančneje ministrstva za kmetijstvo, prehrano in gozdarstvo – MIPAAF. Projekt je bil v nadaljevanju razširjen v svojo drugo fazo (2005–2012), ki jo je, poleg osnovnega financiranja MIPAAF, v dveh finančnih odmerkih (april 2007–marec 2008 in 2010–2012) sofinancirala Evropska komisija (European Commission). Države, ki so sodelovale v AdriaMed II., so bile poleg Italije Republika Slovenija, Republika Hrvaška, Republika Črna gora in Republika Albanija. Tako je projekt pokrival praktično celotno področje Jadranskega morja, razen 24,5 km obale oziroma pripadajočega teritorialnega morja, ki pripada Bosni in Hercegovini.

OP-10 je podprojekt, ki je obravnaval vrsto rib sardine/European pilchard (*Sardina pilchardus*, Walbaum 1792, Clupeidae), ki je ena izmed najpomembnejših komercialnih vrst

rib v Jadranskem morju. Jate sardin, ki živijo v severnem in centralnem Jadranu, sta delili Italija in SFRJ, po letu 1992 pa jih delijo Italija, Hrvaška in Slovenija (GFCM GSA 17). Ocena jate je narejena za obdobje 1975–2002 in je predstavljala osnovno vhodno bazo podatkov za virtualno populacijsko analizo (VPA), ki je bila uporabljena pri tem projektu. Projekt se je zaključil z ugotovitvijo, da je sardin v centralnem in severnem Jadranu še vedno dovolj, vendar so vsako leto manjše. (Extranet ... , 2014; Stavrikj, 2015; FAO implemented projects ... , 2012).

4.2 VZORČNA EVALVACIJA

Gospod Jurij Beguš z Zavoda za gozdove Slovenije je kot strokovnjak in poznavalec gozdarske problematike v Sloveniji in globalno, že leta 1996 zaznal potrebo po izvedbi projekta, ki bo kasneje dobil ime TCP/SVN/8922, vendar pravega sogovornika še ni imel. Do potrebne simbioze je prišlo, ko ga je, dve leti kasneje (1998), na zasedanje Odbora za gozdarstvo pri FAO v Rimu povabil gospod Danilo Beloglavec, takratni stalni predstavnik RS pri FAO v Rimu. Uspelo jima je »izbojevati« projekt, ki je postal eden izmed najodmevnejših (po prenosu znanja in »know-how«) in najboljših projektov FAO v takratnem obdobju in na splošno pri FAO.

Sodelovanje oziroma participacija lastnikov gozdov v procesu odločevanja pri upravljanju z gozdovi je zelo pomembna. V Sloveniji so v sodelovanju s FAO oblikovali in zagnali projekt graditve podpornih zmogljivosti za sodelovanje privatnih lastnikov gozdov in za sodelovanje javnosti. Najpomembnejši cilj je bil ustvariti središče, sestavljeno iz skupine visoko usposobljenih uslužbencev Slovenske gozdarske službe (SGS), ki bi usposabljali druge gozdarje.

V pozitivnih odnosih med gozdarskimi strokovnjaki in lastniki gozdov se kaže eden izmed najpomembnejših aspektov sodelovanja zainteresirane javnosti. Na žalost v resnici v preteklosti nismo mogli govoriti o sodelovanju. Na eni strani smo imeli gozdarje, ki so kazali vzvišenost pri gozdarskih vprašanjih glede na njihovo močnejše poznavanje gozdarske stroke, ter lastnike gozdov in druge člane širše javnosti, ki niso bili povabljeni k sodelovanju v procesu odločanja ali sploh niso želeli sodelovati. Posledično je torej bilo glavno vprašanje, kako vključiti metode sodelovanja v vsakdanje gozdarjevo delo. V Sloveniji je obstajalo pomanjkanje teh odlik, metod in znanj, tako da so se odločili skupaj z FAO izvesti tehnični projekt sodelovanja (TCP), poimenovan »Graditev podpornih struktur za sodelovanje privatnih lastnikov gozdov in ostale javnosti v procesih odločanja v gozdarstvu«. Skupaj so oblikovali vsebino projekta, v kateri so kot najpomembnejši cilj postavili oblikovanje središča, sestavljenega iz skupine visoko usposobljenih uslužbencev Slovenske gozdarske službe, ki bodo usposabljali druge gozdarje. V zadnjem desetletju 20. stoletja (1990–2000) je bilo v srednji in vzhodni Evropi v privatne roke predano obsežno gozdno območje, in sicer kot posledica denacionalizacijskih postopkov v procesu tranzicije iz enega družbenega sistema v drugega. Ti »novi« lastniki, ki so nasledniki oziroma potomci starih lastnikov, imajo pogosto omejeno poznavanje o upravljanju z gozdovi in posledično ta obsežna gozdna območja predstavljajo (pre)zahteven izziv za lokalno gozdarsko službo pri njenem trajnostnem upravljanju z gozdovi. Gozdarske službe se v državah CEE soočajo s celo vrsto novih lastnikov gozdov v odvisnosti od specifičnosti razvoja civilne družbe v posameznih državah. Primanjkljaj je opazen predvsem pri odlikah in sposobnostih v obravnavanju in

komunikaciji s privatnimi lastniki gozdov in drugimi deli civilne družbe. Obstoje tveganja za netrajnostno upravljanje z gozdovi se torej zvišuje, k temu je treba dodati še varnostna tveganja, tveganja izgube biološke raznovrstnosti in izgube ekonomskih in socialnih pridobitev. Vsa ta tveganja so aktualna v primeru, če mehanizmi in sistemi upravljanja z gozdovi niso do konca razviti oziroma če ljudje, ki upravljajo z gozdovi, niso zadosti izurjeni. Tukaj so vključeni še drugi faktorji, kot so liberalizacija, politika upravljanja z gozdovi EU in zakonodaja EU. Spremembe v formalnem gozdarskem kurikulumu so nujne in neizbežne, če želimo dolgoročno izboljšati trenutno stanje, vendar so nezadostne in neprimerne za takojšnje in kratkoročno izboljšanje le-tega. V Sloveniji je stanje bilo nekoliko drugačno, vendar so snovalci programa vseeno lahko sprejeli določene razloge in predpogoje, ki veljajo tudi za RS. Začeli so z promocijo ideje o sodelovanju med gozdarji v cilju spremembe odnosa med gozdarji in drugimi – lastniki gozdov in javnostjo. Pogoji v slovenskem gozdarstvu, kljub splošno priznani profesionalni ravni, so bili taki, da je nujno bilo treba ponovno vzpostaviti odnos med lastniki gozdov in širšo javnostjo, ki bi povečal sodelovanje vseh subjektov v odločevalnem procesu o upravljanju gozdov, kot ekonomskih virih in naravnih ekosistemih. To pomeni, da se bodo vse pomembne odločitve sprejemale v konsenzualnem ozračju, vključujoč vse subjekte, enakopravno in demokratično. Odnos tipa »gozdarji so zakon in vsi drugi jih morajo ubogati« se bo zamenjal z odnosom tipa »lastniki gozdov in širša javnost ter gozdarji so partnerji«. Seveda prvi tip odnosa ni predstavljal neko specifičnost Republike Slovenije, ne predstavlja niti posebnosti med državami CEE v tranzicijskem procesu. Zelo podobne primere smo lahko našli in jih še zmeraj najdemo marsikje na svetu. Cilj projekta je bil omenjena preobrazba in njena vzdržnost v bodočnosti.

Začeli so z izobraževanjem med gozdarji, in sicer z identifikacijo treh ciljnih skupin:

1. Gozdarji na terenu, ki imajo direktni stik z lastniki gozdov, ki so bili potrebni takojšnjega izobraževanja, kot tudi tisti, ki imajo direktni kontakt z drugimi deležniki, kot so NVO-sektor, uporabniki gozdov in privatni sektor.
2. Majhno, vendar trdno jedro, sestavljeno iz višjega gozdarskega kadra, raziskovalcev, izobraževalcev in nevladnikov, ki bo zagotavljalo potrebno kontinuiteto in vzdržljivost sistema, ko bo ta enkrat vzpostavljen.
3. Majhne skupine izobraževalcev, ki bo integrirala elemente novega programa usposabljanj sedanjih in bodočih gozdarjev, v cilju boljšega posredovanja znanja, izboljšanja sposobnosti in kapacitet ter izboljšanja odnosa in obnašanja, ki je nujno potreben kot podpora privatnemu gozdarstvu in sodelovanju širše javnosti.

Cilji projekta so bili izgradnja sposobnosti gozdarske službe in sorodnih podpornih mehanizmov za izboljšanje gospodarjenja z gozdovi skozi razvoj programa izobraževanja gozdarjev in ojačenja inštitucij v podporo privatnemu gozdarstvu in njihovo nadgraditev z usposobitvijo približno 10 gozdarjev, ki bodo bodoča središčna točka dobro izobraženih usposobljevalcev za nadaljnje izobraževanje kadra slovenske gozdarske službe in drugih.

V procesu priprave in realizacije projekta so se uporabili naslednji koraki:

- identifikacija problema – ideja (1998),
- iniciacijska delavnica (2000),

- analiza stanja,
- razvoj programa in aktivnosti v zvezi s programom/projektom,
- vmesna evalvacija projekta,
- nadaljevalna faza (2001),
- predlog za regionalni program/projekt.

Projekt se je začel leta 1998, z organizacijo delavnic s ciljem predstavitve stanja v Sloveniji kot eni izmed držav CEE v tranziciji. Čeprav je poklicna raven razvitosti gozdarske stroke in gozdarstva kot poklica, s poudarkom na sonaravnost in vzdržnost bila neizpodbitno visoka v Sloveniji, so prišli do zaključka, da pa primanjkuje znanja o različnih sposobnostih komunikacije.

Med tranzicijo je prišlo do spremembe v odnosu gozdar-lastnik gozda. Torej od prevladujočega položaja gozdarja do stanja, v katerem mora on upoštevati številna druga mnenja. V prejšnjem obdobju so člani SGS le poudarili strokovne argumente, sedaj morajo prepričati lastnike gozdov, da jih ti sprejmejo, in jih izobraziti, da lahko razumejo njihov pomen. Bilo je že splošno znano da so gozdarji bili precej slabi v komunikaciji, tako oralni kot pisni. Načini, na katere je bilo treba kontaktirati lastnike gozdov, so jim bili neznani. Najbolj zaskrbljujoče je bilo, da niso vedeli, kako promovirati lastne ideje in kako predstaviti rezultate svojega dela. Po naravi so bili gozdarji nekako introvertirani in so mislili, da ni neke velike potrebe, da javnost natančno spremlja, kaj oni počnejo, da sami od sebe razumejo kontekst in naravo gozdarskega dela in da sta smisel in naloga gozdarskega dela že sama po sebi jasna in splošno znana. Na žalost temu ni bilo tako. Delo gozdarske službe, kot je pomembnost potreb gozda, je treba ves čas promovirati, pri vsakdanjem kontaktu z lastniki gozdov, kot tudi posredovati informacije širši javnosti prek medijev (če gozdarji, ne storijo tega, bodo to storili drugi poklici namesto njih). Logično je, če govorimo o razširjanju znanja lastnikov gozdov na gozdarsko področje, da moramo hkrati govoriti o razširjanju znanja gozdarjev na področjih komunikacije, javnega nastopanja in andragogike.

Intenzivnejše delo na projektu se je začelo z začetkom leta 2000, z organizacijo začetne delavnice s strokovnjaki iz različnih držav in nekaterimi iz Slovenije, na kateri so analizirali stanje v gozdarstvu, s poudarkom na sodelovanju lastnikov gozdov v odločevalskih procesih. Na začetni delavnici je ugotovljena potreba po dobri analizi stanja, ki je predstavljala osnovo za oblikovanje različnih projektnih modulov. Za nadaljnje aktivnosti je bilo ključno in zelo pomembno pregledati rezultate analize stanja (situation analysis, SA), ki so vključevali naslednje zaključke:

- zaradi razdrobljenosti (eng. fragmentation) lastništva večina lastnikov gozdov ne dobi zadostnega zaslužka iz tega naslova ter potemtakem ne more živeti od gozda. Njihov vir preživetja je bodisi kmetijstvo bodisi zaposlitev oziroma služba. Na gozd gledajo predvsem kot na varčevalni račun,
- največji problem lastnikom gozdov predstavljajo poškodbe gozda, ki so nastale zaradi divjadi,
- lastniki gozdov so v grobem zadovoljni s »servisom« Slovenске gozdarske službe. Večina lastnikov, razen tistih največjih, ne sodeluje pri oblikovanju plana upravljanja z gozdom ali se celo ne zaveda njegovega pomena. Podporni ukrepi Slovenske gozdarske službe pri vzgoji gozda (eng: Silviculture) in za izdelavo cest sta dobro sprejeti,

- prodaja gozdnih produktov se izvaja na individualni bazi. Letna sečnja obsega le 50 % možne realizacije sečnje prirastka gozda. Lastniki gozdov so povezani, vendar v manjšem obsegu, v kmetijske zadruge in (ali) v strojne krožke. Namensko ustanovljenega združenja ali zadruge lastnikov gozdov ni.

Potreba po takemu združevanju lastnikov gozdov je do ene mere odvisna od vrednosti in lokacije posestva in njegovih značilnosti. Lastniki gozdov računajo, da bo SGS poiskala rešitev za vsak problem, s katerim se soočajo. Obenem pa izražajo visoko potrebo po izpopolnitvi toka informacij, ki zadevajo podpirne ukrepe, kompenzacije in možnosti usposabljanja. Po drugi strani so lastniki gozdov poudarili veliko previsok vpliv SGS na upravljanje z gozdom. V tem kontekstu so najbolj poudarili vlogo oblasti (države) in podpornih servisov oziroma služb. Po vrhu vsega pa lastniki gozdov ostajajo precej individualistični in dokaj izolirani, čeprav je zaznati tudi regionalne razlike. Zaznati je bilo tudi, da lastniki gozdov glede upravljanja gozda raje zavzemajo reaktivno kot proaktivno držo. Potreba po organiziranju in povezovanju s ciljem zmanjševanja stroškov za upravljanje gozda in poboljšanja strukture trga še ni bila prepoznana kot prioriteta s strani lastnikov gozdov. Migracija iz ruralnih središč v urbane centre je bila prepoznana kot resna nevarnost, tako s strani lastnikov gozdov kot tudi s strani SGS. Slovenska gozdarska služba zagotavlja lastnikom gozdov paket celotne oskrbe gozda, ki vsebuje pripravo zelo natančnega načrta upravljanja gozdov in vzgoje gozda, nasvete, označevanje dreves za selektivno sečnjo, vzdrževanje gozdnih cest in zagotovitev drugih podpornih ukrepov. Kroženje informacij je oteženo, ker ima SGS opravka s posamezniki in deluje po principu osebnega pristopa, po drugi strani ne obstaja združenje, ki bi te informacije razširjalo. Omejitve predstavljata tudi veliko število lastnikov gozdov, ki se ne zavedajo svojih pravic in dolžnosti, in veliko število odsotnih ali manjkajočih lastnikov. Omejitev predstavlja tudi časovni okvir. SGS je zelo dobro strukturirana in organizirana. Osebe SGS kaže visoko stopnjo predanosti. V splošnem analiza stanja (AS) kaže (v primerjavi z cilji projekta), da je usposabljanje potrebno na naslednjih področjih:

- izobraževanje odraslih: večšine, ki so potrebne za obravnavanje in kontakt s starejšo populacijo;
- večšine premagovanja sporov;
- večšine spodbujanja skupin, za pridobitev večjega interesa za ustanovitev združenja lastnikov gozdov;
- načini sodelovanja za vključitev lastnikov gozdov in javnosti v procese odločanja.

Na osnovi omenjenih potreb in nekaterih dodatnih zahtev je bil oblikovan program usposabljanj (Preglednica 1).

Preglednica 1: Moduli TOT in TOF faz usposabljan pri projektu TCP/SVN/8922 (Beguš, 2001:7)

Modul	trajanje (TOT)	trajanje (TOF)
usposabljanje odraslih	3 dni	1 dan
učenje na daljavo	½ dneva	
premagovanje sporov	1 dan	½ dneva
načini razširjanja/razpršitve	1 dan	
sodelovalni /participativni pristop	3 + 3 dnevi	1 ½ dan
skupinska promocija	1 dan	½ dneva
teren	2 dni	1 dan

Najpomembnejši modul je predstavljal modul sodelovalnega pristopa, ki je bil tudi časovno najdaljši. To dejstvo se je skladalo tudi z osnovnim namenom celotnega projekta, ki je posebno poudarjal sodelovanje. Ta modul je bil tudi najbolj priljubljen med udeleženci, in sicer zaradi svoje inovativnosti. Celoten projekt je bil razdeljen v dve fazi (Preglednica 2).

Preglednica 2: Faze TOT in TOF usposabljan pri projektu TCP/SVN/8922 (Beguš, 2001:8)

Teden	Ponedeljek	Torek	Sreda	Četrtek	Petek	Sobota
TOT						
1	Uvod Usposabljanje odraslih	Usposabljanje odraslih	Usposabljanje odraslih	Usposabljanje odraslih Učenje na daljavo	Reševanje sporov	
2	Sodelovalni/participacijski pristop	Sodelovalni/participacijski pristop	Teren – Sodelovalni/participacijski pristop	Razpršitvene metode	Skupinska promocija	Srečanje z lastniki gozdov Ocenitev/evalvacija srečanja
3	Ocenitev/evalvacija modulov	Sodelovalni/participacijski pristop	Sodelovalni/participacijski pristop	Sodelovalni/participacijski pristop	Ocenitev/evalvacija modulov	
TOF						
4	Priprava trenerjev	Usposabljanje odraslih	Sodelovalni/participacijski pristop	Sodelovalni/participacijski pristop Skupinska promocija Priprava terenskega dne (srečanje z lastniki gozdov)		Teren-srečanje z lastniki gozdov

Prva faza se je imenovala »Usposabljanje za vodje usposabljanj« (TOT), druga pa »Usposabljanje gozdarjev« (TOF). V času projekta so se izvajalci odločili, da je potrebna tudi nadaljevalna faza. Tako da so oblikovali 3 faze. TOT- in TOF-fazi sta trajali štiri tedne in sta se končali novembra 2000. Po koncu teh dveh faz se je začela nadaljevalna faza, ki je trajala do konca meseca maja naslednjega leta (2001).

Tečaj TOT je bil najpomembnejši tečaj v celotnem projektu in je bil narejen za usposabljanje profesionalnih gozdarjev Slovenske gozdarske službe kot vodij usposabljanj: pripravili naj bi

jih oziroma izboljšali njihove sposobnosti medsebojne komunikacije z lastniki gozdov in drugimi soudeleženci v gozdarski panogi. Z izobraževalnimi moduli naj bi odklonili komunikacijske šume in premagali ovire pri prenosu tehnologije med Slovensko gozdarsko službo in lastniki gozdov. Te ovire so bile posledica pomanjkanja sodelovanja lastnikov gozdov v procesu priprave načrtov za gozdno ekonomiko, prostoživeče živali in rastline ter gospodarjenje z gozdovi.

Analiza stanja (SA) je pokazala pripravljenost profesionalnih gozdarjev za izboljšanje zgoraj navedenih sposobnosti, sprva pri ožjem vodstvu SGS in sicer ob usposabljanju vodij usposabljanj. Če bodo udeleženci tečaja v prihodnosti uporabljali pridobljene tehnike in sposobnosti, je bilo logično pričakovati, da se bo medsebojna komunikacija med SGS in lastniki gozdov občutno izboljšala, kar bo(je) privedlo k močnemu povečanju sodelovanja malih privatnih lastnikov gozdov in njihovemu aktivnejšemu vodenju svojih lastnih gozdnih posestev, v skladu s predpisi, plani upravljanja in upravnimi akti v RS. Dodatno je bilo za pričakovati, da bo novonastala motivacija lastnikov gozdov glede bodočnosti njihovih posesti in njihovega upravljanja z gozdovi povečala njihovo pripravljenost, da najdejo načine povezovanja s SGS.

Cilji TOT-tečajev so bili naslednji:

- nosilci usposabljanj bodo sposobni pripraviti gozdarje SGS, da presodijo v konfliktnih položajih in izberejo ter uporabijo tehnike in strategije obvladovanja sporov.
- Nosilci usposabljanj bodo sposobni usposobiti gozdarje SGS, da pri svojem delu združujejo ustrezne pripravljalne tehnike z nadaljevalnimi.
- Nosilci usposabljanj bodo sposobni usposobiti gozdarje SGS v uporabi metod usposabljanja odraslih in v uporabi in usklajevanju različnih komunikacijskih kanalov v sodelovalnem trajnostnem upravljanju z gozdom z raznolikimi nosilci interesov: motivirati in spoznati gozdarje SGS z uporabo sodobnih elektronskih virov informacij in učenja na daljavo.
- Nosilci usposabljanj bodo sposobni usposobiti gozdarje SGS, da poiščejo skupaj z lastniki gozdov najboljši način organiziranja in razvoja združenja lastnikov gozdov.
- 14 bodočih nosilcev usposabljanj gozdarjev SGS je sodelovalo v TOT-usposabljanju. Iz skupine od skoraj 50 kandidatov iz SFC je bilo izbranih 11. Z vsakim kandidatom so opravili pogovor in na koncu izbrali najboljše med njimi. V nadaljevanju so povabili 3 dodatne udeležence iz organizacij, ki se ukvarjajo z gozdarstvom – gozdarske inšpekcijske službe, Inštituta za gozdarstvo in srednje gozdarske šole. Kot je videti v Preglednici 2, so z lastniki gozdov organizirali dva terenska dneva. Ta dva terenska dneva sta predstavljala prvi izziv za obe strani – za bodoče inštruktorje in tudi za posrednike, saj bodoči inštruktorji niso mogli vedeti, kako se bodo odzvali lastniki gozdov. Na koncu je ta prva izkušnja pokazala, da čeprav so sodelovalni načini v primerjavi s klasičnimi načini učenja drugačni, so jih lastniki gozdov sprejeli kot del novega pristopa.
- V naslednji fazi (TOF) so k sodelovanju povabili 23 gozdarjev Slovenske gozdarske službe. V enem tednu so bodoči inštruktorji oziroma bodoči vodje usposabljanj morali pripraviti celoten seminar, z vsemi gradivi in organizacijskimi potrebami. Trudili so se narediti seminar enak, kot bo (je bil) izvajan v prihodnosti. TOF-seminar je bil ključen za bodoče inštruktorje in tudi za posrednike znanj, hkrati so ob izvajanju seminarja prišle do

izraza medsebojne razlike med bodočimi inštruktorji. Z namenom, da bi bodoči inštruktorji postali usposobljeni in samozavestni, so potrebovali konstantno povratno informacijo in tesno spremljanje v vseh fazah seminarja, vključujoč analize potreb, oblikovanje programa, pripravo, dostavo in vrednotenje. To so bili razlogi, zakaj je bila ustvarjena tudi nadaljevalna faza projekta.

Splošni namen nadaljevalne faze projekta je bil zagotovitev pomoči novim inštruktorjem ob njihovem izvajanju TOF-seminarjev in prispevek k dokončni izbiri najboljših inštruktorjev, ki bodo (so) prevzeli inštruktorske dejavnosti v Slovenski gozdarski službi. Cilji nadaljevalne faze projekta so bili, dati možnost novim inštruktorjem da neodvisno:

- uspešno ocenijo potrebe po inštruiranju ter določijo cilje usposabljanja za gozdarje SGS (TOF);
- načrtujejo posamezno usposabljanje (oblikovanje modula in izbira učnih metod in tehnik);
- pripravijo in oblikujejo učne pripomočke (smernice poučevanja, delovni zvezki, diapozitivi itd.);
- zagotovijo učinkovito usposabljanje, ki bo(je) v celoti usklajeno z načrtom usposabljanja;
- ovrednotijo posamezne module in celotno usposabljanje;
- pripravijo končno poročilo s priporočilom, za prihodnost TOF-usposabljanj;
- uporabijo nove izkušnje novih inštruktorjev za njihovo osebno izboljšanje (povratna informacija, predlogi, nasveti);
- izberejo skupino inštruktorjev, ki bo v bodočnosti;
- izvajala zapletene in zahtevne dejavnosti na področju upravljanja človeških virov v Slovenski gozdarski službi;
- usmerjala skupinske procese pri reševanju problemov znotraj Slovenske gozdarske službe.

Inštruktorji so se odločili voditi dva ločena TOF-usposabljanja v različnih delih Slovenije. Na obeh je inštruiranje gozdarjev vključevalo sodelovanje lastnikov gozdov in javnosti v pripravi načrtov gospodarjenja z gozdom. Inštruktorji so se razdeli na dve skupini, ki sta nadaljevali delo ločeno. Od samega začetka je bilo jasno, da bodo nastale razlike med postopki oblikovanja programa. Udeleženci prvega TOF-usposabljanja so bili vključeni v oblikovanje programa, po drugi strani pa so bili udeleženci drugega TOF-usposabljanja povabljeni na že vnaprej oblikovan program. Organizatorji so se odločili, da inštruktorji nadaljujejo tako, kot so načrtovali. Organizatorjem se je zdelo koristno med seboj primerjati učinke vsakega od obeh TOF-usposabljanj. Inštruktorji so se dogovorili, da se bodo posvetili posebnostim pri pripravi ovrednotenja nadaljevalne faze projekta. Ljudje se na splošno največ naučimo iz lastnih izkušenj.

Vsaki inštruktor je pripravil (poleg učnih pripomočkov za sodelujoče) vprašalnik za ovrednotenje. Po koncu vsakega projektne modula so učitelji veččin organizirali okroglo mizo inštruktorjev, na kateri so spodbujali inštruktorje k analizi in ovrednotenju uspešnosti svojih sodelavcev in k izražanju pohvale ter predlogov izboljšav. Učitelji veččin (organizatorji) so izražali svoje mnenje le, če je bilo to res treba. V večini primerov so bili inštruktorji sposobni sami ugotoviti, kaj prinaša pričakovane rezultate, kaj pa je treba še

izboljšati. Ovrednotenje nadaljevalnega dela programa je pokazalo, da so organizatorji dosegli vse cilje, ki so si jih zastavili na začetku modula. Na koncu tega modula in obenem na koncu programa so udeleženci sprejeli naslednje predloge za Slovensko gozdarsko službo:

vsi zaposleni morajo izkusiti njim prilagojeno obliko usposabljanja, na primer: območni gozdar sodeluje z lastnikom gozda, vodje SGS sodelujejo s svojimi poklicnimi kolegi.

Udeleženci so natančno določili načine sodelovanja, načine vodenje sestankov ter komuniciranja in preprečevanja konfliktov.

Ugotovitev udeležencev je bila, da je uradni status inštruktorjev predpogoj za predanost inštruktorjev njihovi dejavnosti.

Nadaljnja ugotovitev udeležencev je bila, da sistem stalnega usposabljanja in izboljšav zaposlenih, programi razvoja zaposlenih ter letni razgovori (intervjuji) predstavljajo tri načine, preko katerih inštruktorji demonstrirajo svoje sposobnosti.

Zaključek udeležencev je, da bi bilo koristno omogočiti vsem inštruktorjem (takrat jih je bilo 11) izkušnjo vodenja različnih programskih modulov.

Obstaja veliko možnih področij, na katerih inštruktorji lahko dokažejo svoje sposobnosti. Organizatorji so ta področja razdelili v dve skupini: prvo so sestavljale inštruktorske dejavnosti, drugo pa moderatorske dejavnosti.

Usposabljanje zaposlenih znotraj SGS je potekalo, kot posredovanje usposabljanj (inštruktorji so se to naučili v TOF in v nadaljevalnem delu programa). SGS je tudi ves čas vršila nadzor nad usposabljanji in je tudi, na koncu tudi ovrednotila posredovalce usposabljanj in njihov program. SGS je vodila dogodke, reševala probleme znotraj SGS in organizirala različna javna srečanja. SGS je delovala tudi kot intervencijska skupina, uporabljajoč sodelovalne tehnike za posredovanje pri krizah.

Organizatorji so kot najpomembnejšo opombo na koncu programa navedli, da bi pri TOT-delu programa morali posvetiti več časa sodelovalnemu pristopu in bi morali načrtovati več terenskih dni z lastniki gozdov in to so navedli kot priporočilo prihodnjim pripravljavcem TOF-dela programa.

Sodelovalne tehnike so uporabljene v nekaterih aktivnostih Slovenske gozdarske službe, predvsem med sestanki organizatorjev in (bodočih) inštruktorjev, kot tudi med nekaterimi t. i. pripravljalnimi sestanki v gozdarstvu in pri procesih načrtovanja pri prostoživečih živali in rastlinah v gozdu.

Kot eno najpomembnejših nalog v bodočnosti so navedli promocijo po končanem projektu (novo)nastalega združenja lastnikov gozdov (FO). Organizatorji niso trdili, da je organizacija lastnikov gozdov nastala zgolj zaradi tega projekta, vendar je opaziti, da je bil poglobitna spodbuda za njen nastanek.

Ožja skupina pri Slovenski gozdarski službi je nadaljevala svoje delo z naslednjimi aktivnostmi:
organizacija TOF-seminarjev za zaposlene v SGS;

sodelovalni pristop v »kritičnih« situacijah.

Zamisel projekta je bila zelo zanimiva tudi za druge CEE-države. V mesecu marcu 2001 so organizatorji slovenskega programa predstavili projekt na Gozdarski ministrski konferenci (COFO) v Rimu. Nekatere delegacije so pokazale interes, da izpeljejo isti program v svojih državah, tako so septembra 2001 organizatorji slovenskega programa povabili zainteresirane delegacije v Slovenijo na delavnico, poimenovano »Ojačanje privatnega in javnega gozdarstva v izbranih državah v srednji in vzhodni Evropi«, na kateri je bila predstavljena zamisel in je bil narejen inicialni projekt za regijo. Na delavnici je sodelovalo 12 držav, 7 izmed njih je bilo iz regije CEE. Na delavnici so obravnavali dva glavna cilja:

krepitev zmogljivosti gozdarskih služb: predlagani regionalni program ki bi okrepil zmogljivosti gozdarskih služb, kar jim bo omogočilo nudenje učinkovite gozdarske podpore novim malim lastnikom gozdov in javnemu gozdarstvu v srednji in vzhodni Evropi;

razvoj in krepitev vloge malih lastnikov gozdov in skupnosti pri gospodarjenju z gozdovi v srednji in vzhodni Evropi.

Delavnica je zagotovila forum za razpravo in primerjavo med udeleženci s spodbujanjem deljenja informacij in izkušenj, upoštevajoč male lastnike gozdov in sodelovalno gospodarjenje z gozdovi v srednji in vzhodni Evropi. Organizatorji so upali, da bodo donatorji zainteresirani za podporo programu, ki bi skoraj v isti obliki kot TCP-projekt v Republiki Sloveniji trajal 4 leta.

Po besedah Jurija Beguša projekt ni docela izpolnil vseh pričakovanj v Republiki Sloveniji, čeprav je nedvoumno prispeval k ustanovitvi Združenja lastnikov gozdov Slovenije in izboljšal odnose med SGS in lastniki gozdov v RS. Združenje lastnikov gozdov je nastalo 5 let po projektu (5. 5. 2006), projekt je FAO predlagal za enega najboljših projektov v tem časovnem obdobju. Zveza lastnikov gozdov Slovenije ima sedež v Šentrupertu na naslovu Slovenska vas 5. Trenutno je v zvezo vključenih več kot 4000 članov, ki so individualne zasebne posesti in prinašajo lastnikom dodaten dohodek.

Zveza ponuja servis za odkup lesa, licitacijo izbranega lesa, prodajo kmetijskih zemljišč in gozda ter informacijski servis in sodeluje z vsemi relevantnimi subjekti v domeni gozdarstva v RS in globalno. Informacijski portal se imenuje MojGozd.net in je namenjen podpori gospodarjenja z gozdovi. Zveza lastnikov gozdov ga upravlja skupaj s podjetjem Steza, informacijske storitve in svetovanje, d. o. o. Aplikacije in storitve vključujejo Steza nepremičnine, JANA – Javna naročila in razpisi, informacijsko storitev obveščanja o javnih naročilih in razpisih in javne dražbe vozil. Servis ponujajo sprva brezplačno (60 dni), nato je plačljiv. Preko portala so vzpostavljene povezave z Oglarskim klubom, Društvom sodnih izvedencev v kmetijski stroki ter povezava z javnimi dražbami lesa v Slovenj Gradcu. Ponujajo tako vsebinsko kot tehnično podporo uporabnikom.

Znanje in know-how, ki sta izšla iz projekta, sta bila uspešno prenesena sprva v Češko republiko (kjer je potekala tudi konferenca o tej problematiki), nato več kot zelo uspešno v Republiko Makedonijo (FYROM), kjer je sodelovala vsa makedonska gozdarska elita, tako da je bil projekt izjemno odmeven v makedonski gozdarski in siceršnji javnosti in je pustil dolgoročne pozitivne učinke. Projekt je nato romal v Republiko Srbijo, kjer je bil tudi uspešno

izveden in je pokazal zelo pozitivne učinke. Svojo evropsko turnejo je končal v Republiki Črni gori, kjer je sprva kazal zelo dobre rezultate, potem pa so s spremembo zakonodaje te docela uničili, nad čimer avtor projekta ne skriva osebnega razočaranja. Projekt je bil na željo in pobudo veleposlanika Gvajane pri Kraljevini Belgiji in Evropski uniji ter stalnega predstavnika Gvajane pri FAO, IFAD in WTO izveden tudi v Gvajani. Proračun projekta je znašal 10.000 EUR in je zadostoval, saj so se izvajalci odpovedali honorarjem in je bil program izveden kot razvojna pomoč Republike Slovenije Gvajani. V 14 dneh, kolikor je trajal projekt, je bila uspešno izvršena aplikacija modulov programa v čisto drugačno in za nas, Evropejce, zelo eksotično okolje. Vpliv podnebja, ljudi in delo s staroselci je pustilo neizbrisen pečat in je sprožilo navdušenje pri avtorju programa. Po njegovih besedah je gozdarski sektor v Gvajani brez problemov divje in nenadzorovane sečnje, ki drugače predstavljata pereča problema na južnoameriškem kontinentu. Kot največjo nevarnost za okolje v Gvajani pa avtor programa poudarja rudniško dejavnost in onesnaženje, povezano z njo, predvsem v povezavi z rudniki boksita.

Po Kirkpatrickovemu modelu, ki meri reakcijo, učenje in obnašanje udeležencev smo na osnovi vseh dostopnih podatkov in intervjujev ocenili, da je projekt v vseh štirih točkah dosegel zelo dobre do odlične rezultate.

1. REAKCIJA UDELEŽENCEV – zadovoljstvo ter mnenje o usposabljanju: zelo dobro
2. UČENJE – akumulacija novih znanj in/ali veščin: zelo dobro
3. OBNAŠANJE – vpliv pridobljenih znanj in/ali veščin na obnašanje na delovnem mestu in uporaba pridobljenih znanj in/ali veščin: zelo dobro
4. REZULTATI – vpliv na okolje zaradi novih znanj in veščin posameznih udeležencev: odlični

Z osnovno SWOT-analizo smo ocenili in določili tudi naslednje parametre:

moč projekta (strength) je v kakovosti znanja, ki se je akumuliralo po implementaciji projekta ter v (posledično) večji učinkovitosti in zmogljivosti. To specifično kakovost je moč prenašati in kopirati.

Slabosti projekta (weaknesses) se izražajo v dejstvu, da projekt ni implementiral vseh pričakovanih rezultatov.

Možnosti projekta (opportunities): lastniki gozdov dobijo dostop do novih znanj in produktov ter prodajnih poti, ki jim posledično omogočajo dodatni zaslužek in zainteresiranost za trajnostno gospodarjenje z gozdom.

Nevarnosti projekta (threats): nevarnost kopiranja projekta, ki se glede na njegovo naravo in prenosljivost ne izkaže kot prava nevarnost, ter relativno velik delež malih lastnikov gozdov, ki so absolutno nedosegljivi.

Zaznati je tudi nevarnosti projekta, ki so povezane z neprimernim odnosom oziroma neodgovornostjo nekaterih malih lastnikov gozdov v povezavi s prenosom znanja in implementacijo projekta v kasnejših fazah (Beguš, 2001; Beguš, 2014; Reviewed note for ..., 2001; IUFRO ..., 2014).

5 SKLEPI

Naše raziskovanje sodelovanja RS in FAO, njegove smotrnosti, obsega ter kratkoročnih in dolgoročnih učinkov je dobilo veliko večino odgovorov. Ugotovili smo, da je med strokovnim in znanstvenim kadrom v Sloveniji vloga FAO sicer nedvoumno prepoznana, vendar velja tudi konsenz, da Slovenija ni do konca izkoristila vse možnosti, ki jih sodelovanje s to agencijo OZN ponuja. S pregledom programov, ki so bili izvedeni v RS in z analizo vzorčnega programa ter po vseh nam dostopnih virih, tako pisnih kot ustnih, oziroma po pregledu gradiva, ki nam je bilo na voljo, smo prišli do sklepa da so bili zastavljeni cilji doseženi, zlasti pri projektu, ki smo ga najpodrobneje preučili in obravnavali, pri tem bi poudarili, da je bil ta projekt prenesen celo na drug kontinent (Gvajana). Vzorčni program je dokazal tudi, da se z dobro zastavljenimi ciljnim katalitičnimi programi lahko pride do nadpovprečnih rezultatov, tudi v sferi, ki obravnava medčloveške odnose oziroma odnose med različnimi skupinami, ki sta bili na začetku dokaj antagonistični ali celo sovražni. Z analizo smo prišli do sklepa, da je bilo sodelovanje s FAO in RS v prvi fazi, od včlanitve v FAO pa do leta 2006 zelo dobro in zgledno, vendar ugotavljamo da se je v zadnjih desetih letih (2006–2016) glede na pričujoča dejstva poslabšalo, predvsem zato ker nimamo več stalnega predstavnika pri FAO in nismo članica sestrške organizacije FAO–IFAD. Splošni vtis, ki smo ga dobili na MKGP je, da ni neke pretirane vneme in navdušenja nad sodelovanjem s FAO, k čemur pa po drugi strani, sigurno ni pripomoglo ukinjanje FAO regionalne pisarne za Evropo in podregionalne pisarne za srednjo in vzhodno Evropo oziroma njena pripojitev k centralni Aziji. V prihodnosti je treba pospešiti sodelovanje in natančno določiti interes RS pri sodelovanju s FAO. Prehod oziroma tranzicija od države, ki sprejema mednarodno pomoč do države, ki aktivno prispeva ter sooblikuje FAO tehnično pomoč pri RS ni dokončan(a), predvsem se je treba včlaniti v IFAD, sprejeti svoje finančne odgovornosti in suvereno nastopiti kot država donatorka v okvirih mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije. V kontekstu dobrega sodelovanja ter dobrih praks, po katerih naj bi se zgledovala bodoča usmeritev RS, bi radi poudarili oba nekdanja predstavnika RS pri FAO, še posebno veleposlanika g. Beloglavca, g. Jurija Beguša z ZGS ter vse , ki se trudijo v tej smeri na MKGP in MZZ.

6 POVZETEK

Analiza sodelovanja RS in FAO temelji na pregledu objav in literature, ki je dostopna na tem področju, pričajočih dejstev o aktivnostih RS v FAO in intervjujih z relevantnimi sogovorniki za to področje, pregledu vseh izvedenih programov ter na analizi izbranega projekta.

Sodelovanje FAO in RS poteka skozi tim. projekte tehnične pomoči (TCP-projekti), ki jih je FAO izvedel 9 v Republiki Sloveniji (RS), z njimi so bila pokrita različna področja, od ruralne sociologije – vključevanja kmečkih žensk v odločevalske procese v kmetijstvu, pomoči pri reformi zemljiškega katastra, upravljanja z zemljišči ter vrednotenja in obdavčenja zemljišč, pomoči pri nadgraditvi izbranih mesnopredelovalnih obratov v RS, pomoči pri nacionalnih pedagoških in edukacijskih procesih – prenove srednje-stopenjskega kmetijskega izobraževanja in usposabljanja, pomoči pri prestrukturiranju slovenskega kmetijstva v luči pristopanja k Evropski uniji (EU), pomoči veterinarskemu sektorju – dvigu nadzornih zmogljivosti nad prenosom in širjenjem boleznih domačih živali, vključevanja privatnih lastnikov gozdov v odločevalske procese v gozdarstvu, promocije uporabe lesne biomase kot promotorja trajnostnega gospodarjenja z gozdovi do promoviranja odgovornega ribištva v slovenskem Jadranskem morju. Raziskovanje učinkov TCP-programov v Republiki Sloveniji smo začeli na Ministrstvu za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano (MKGP) (Dolenc, 2013), nadaljevali na Zavodu za gozdove Slovenije (Beguš, 2014) in končali na Madžarskem, v Budimpešti, na Regionalnem uradu FAO za Evropo in centralno Azijo (Stavrikj, 2015).

Državi prednici Republike Slovenije (Kraljevina SHS (preimenovana v Kraljevino Jugoslavijo) in DFJ ter FLRJ (preimenovana v SFRJ)) sta bili zelo aktivni na mednarodnem področju. Kraljevina SHS je bila ustanovna članica LN-predhodnice OZN, DFJ pa je bila ustanovna članica OZN. To tendenco aktivnosti sta FLRJ in SFRJ prenesli tudi na specializirane agencije OZN, konkretno na FAO, v kateri je Jugoslavija bila zelo aktivna in je bila pobudnica veliko projektov, vse do razpada na naslednice 1991–1992. RS je to relativno uspešno nadaljevala, zlasti v prvih 10 letih po včlanitvi v FAO. Kot vzorčni projekt evalvacijskega dela diplome smo izbrali projekt vključevanja privatnih lastnikov gozdov v odločevalske procese (TCP/SVN/8922), ker smo za njega dobili največ podatkov, je bil plod domačega znanja (Beguš., J) in je bil apliciran v Češko, Srbijo, Črno goro in Gvajano. Pri vrednotenju smo uporabili Kirkpatrickov model, intervju in enostavno SWOT-analizo in projekt je v vseh točkah dosegel zelo dobre do vrhunske rezultate. Z analizo smo prišli do sklepa, da je bilo sodelovanje s FAO in RS v prvi fazi, od včlanitve v FAO pa do leta 2006, zelo dobro in zgledno, vendar se v zadnjih desetih letih (2006–2016) glede na pričujoča dejstva slabša, predvsem zato ker nimamo več stalnega predstavnika pri FAO in nismo članica sestrške organizacije FAO – IFAD. V nadaljevanju ocenjujemo, da so programi TCP pomagali sektorjem, ki so jim bili namenjeni, ter so dvignili njihove zmogljivosti. V kontekstu dobrega sodelovanja ter dobrih praks, po katerih naj bi se zgledovala bodoča usmeritev RS, bi radi poudarili oba nekdanja predstavnika RS pri FAO, še posebno veleposlanika g. Beloglavca, g. Jurija Beguša z ZGS ter vse, ki se trudijo v tej smeri na MKGP in MZZ. TCP-projekte v RS ocenjujemo kot uspešne in sklepamo, da so vsi izpolnili vsaj osnovne pričakovane cilje.

7 VIRI

- About WFP. 2015. Rome (Italy). United Nations World Food Programme
<https://www.wfp.org/about> (4. avg. 2015)
- Agreement establishing the International Fund for Agricultural Development. 2013.
New York. United Nations.
<https://treaties.un.org>. (14 avg. 2013).
- Aralica A., Božič T., Petra A., Podgornik A. 2011. Zgodovina Društva za Združene narode za Slovenijo. Ljubljana, Društvo za Združene narode za Slovenijo: 60 str.
http://www.unaslovenia.org/sites/default/files/ZG_drustva_ZN_.pdf (23. nov. 2014).
- Beguš J. 2001. Ways of improving forest owners' participation. Erina (Australia).
The Regional Institute online publishing: 15 str.
<http://www.regional.org.au/au/iufro/2001/begus.htm> (4. avg. 2015).
- Beguš J. 2014. »projekt TCP/SVN/8922 in sodelovanje FAO in RSlovenije« Ljubljana, Zavod za gozdove RS (osebni vir, feb. 2014)
- Codex alimentarius. 2016. Ljubljana. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.
http://www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/kmetijstvo/codex_alimentarius/ (4. avg. 2016)
- Dimitrijević V., Račić O. 1971. Međunarodne organizacije. Beograd, Savremena administracija: 288 str.
- Dolenc S. 2013. »Sodelovanje med FAO in RSlovenijo.« Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (osebni vir, maj-avgust 2013)
- Drigo, R., Veselič, Ž. 2006, WISDOM Slovenia- Spatial woodfuel production and consumption analysis applying the Woodfuel Integrated Supply / Demand Overview Mapping (WISDOM) methodology TCP/SVN/2901, Annex 6 and Annex 9 Final Report. Rome (Italy). FAO: 68 str.
<ftp://ftp.fao.org/docrep/fao/009/j8027/j8027e00.pdf> (avgust 2015)
- Extranet - Field Programme Management Information System. 2014. FAO. Rome (Italy).
<https://extranet.fao.org/fpmis/FPMISReportServlet.jsp?div=&type=countryprofileopen&language=EN&countryId=SI> (18 nov. 2014)
- FAO Europe. Budapest. Regional Office for Europe and Central Asia.
<http://www.fao.org/europe/en/> (4. apr. 2014).
- FAO/IAEA Newsletter's. 2010-1016. Vienna. Seibersdorf & Vienna International Centre.
<http://www-naweb.iaea.org/nafa/index.html> (avgust 2015)

- FAO implemented projects in the Adriatic and Straits of Sicily: GCP/RER/010/ITA AdriaMed and MedSudMed; GCP/RER/021/EC and GDCP/INT/010/ITA. 2012. Rome. FAO: 8 str.
http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/oed/docs/GCPRER010ITA_2012_MR.pdf
(avgust 2015)
- FAO. 2015. Food and agriculture organisation of United Nations. Rome (Italy).
<http://www.fao.org> (5. maj 2015)
- Fischer D. 1997. History of the international atomic energy agency: the first forty years. Vienna. International Atomic Energy Agency: 564 str.
http://www-pub.iaea.org/MTCD/publications/PDF/Pub1032_web.pdf (avgust 2015)
- Gammage B. 2005. Far more happier than we Europeans': Aborigines and farmers. London Papers in Australian Studies (formerly Working Papers in Australian Studies, 12): 31 str.
<http://www.kcl.ac.uk/artshums/ahri/centres/menzies/research/Publications/LPAS12BillGammage.pdf> (avgust 2015)
- Graves M. 2010. Memory and forgetting on the national periphery: Marseille and the Regicide of 1934. Portal Journal of Multidisciplinary International Studies: 21 str.
<http://epress.lib.uts.edu.au/journals/index.php/portal/article/view/1291/1647> (16. 6. 2016)
- History of the UN. 2014. United Nations. New York (USA)
<http://www.un.org/en/aboutun/history/index.shtml> (23. nov. 2014)
- ICPE. 2015. Mednarodni center za promocijo podjetij. Ljubljana. ICPE.
<http://www.icpe.org> (25. nov. 2015).
- IUFRO-The Global Network for Forest Science. Vienna (Austria)
<http://www.iufro.org/who-is-who/officeholder/Begus/> (23 nov. 2014).
- Klemenčič M., Žagar M. 2004. The former Yugoslavia's diverse peoples. ABC-CLIO: 426 str.
<http://www.abc-clio.com/ABC-CLIOCorporate/product.aspx?pc=A1359C> (25. nov. 2015).
- League of Nations Archives from the United Nations Office. Geneva.
<http://libraryresources.unog.ch/leagueofnationsarchives> (23. nov. 2014).
- Megušar L. 2013. »Sodelovanje med FAO in RSlovenijo« Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (osebni vir, maj 2013)
- Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije-MZZ . Ljubljana (Slovenija)
<http://www.mzz.si> (23. nov. 2014).
- OED. Evaluation at FAO. Rome (Italy)
<http://www.fao.org/evaluation/oed-about/en/> (23. nov. 2014).
- Official list of IFAD Member States. The International Fund for Agricultural Development. Rome. <https://www.ifad.org/who/governance/list/all> (18. julij 2016).

Petranović B. 1988. Istorija Jugoslavije. Beograd, Nolit: 606 str.

Priročnik za NVO: Spremljanje in vrednotenje projektov in programov razvojnega sodelovanja, SLOGA-Platforma NVO za razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč. Vrčon, A., Kranjc-Kušlan, A., Zrinski (ur.). 2010. Ljubljana. SLOGA-Platforma NVO za razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč: 20 str.

Reviewed note for the file Informal meeting with Permanent Representatives and COFO delegations. Internal Document, Wednesday, 14 March, 2001 (Lebanon Room). New York (USA): 3 str. (neobjavljeno)

Rotschild J. 1974. East Central Europe between the two World Wars. Washington, Univ. of Washington Press: 438 str.

Sustainable Wood Biomass Management in Central and Eastern European Countries. 2006. Bled (Slovenia)/ Rome (Italy). Ministry of Agriculture, Forestry and Food (MAFF) in Collaboration with Food and Agriculture Organisation of United Nations (FAO), The Second Working Session Final documents and presentations.
http://www.zgs.si/eng/about_sfs/international_projects/biomas_proper_use_of_wood/index.html (avgust 2015)

Stalno predstavništvo RS pri Evropski uniji v Bruslju. 2015. Ljubljana. Ministrstvo za zunanje zadeve.
<http://bruselj.predstavnistvo.si/index.php?id=619> (4. avg. 2015)

Stavrikj G. 2015. »Sodelovanje med FAO in RSlovenijio«. Budimpešta. FAO regionalna pisarna za Evropo in osrednjo Azijo (osebni vir, januar 2015)

The United Nations at age fifty: a legal perspective. 1995. Tomuschat C. (ur.). The Hague, Kluwer: 327 str.

Technical Cooperation Programme Broschure. 2010. FAO Regional Office for Europe and Central Asia. Budapest (Hungary): 10 str

UN. United Nations. New York.
<http://www.un.org> (25 nov. 2015)

UNEVAL-United Nations Evaluation Group – Home. New York.
<http://www.uneval.org> (23. nov. 2014).

UNIS-Informacijska služba OZN na Dunaju
<http://www.unis.unvienna> (15. nov. 2014).

Zajc N. 2010. Habsburški diplomat Sigismund Herberstein, Rusija in Moskovski zapiski Slovenski diplomati v slovanskem svetu. Petrič E. (ur.). Ljubljana, ZRC SAZU: 19–48

Zakon o ratifikaciji Sporazuma med Republiko Slovenijo in Mednarodnim centrom za promocijo podjetij o spremembah Sporazuma med Socialistično federativno republiko

Jugoslavijo in Mednarodnim centrom za podjetja v družbeni lastnini v deželah v razvoju o sedežu Mednarodnega centra za podjetja v družbeni lastnini v deželah v razvoju (MSMCPP). 2010. Ur.l. RS, št. 1/10

Županič N. 1934. Spominu blagopokojnega viteškega kralja Aleksandra I. "Zedinitelja".
Etnolog, 7: 4
<http://www.etno-muzej.si/sl/publikacije/etnolog-1934-knj-7/spominu-blagopokojnega-viteskega-kralja-aleksandra-i-zedinitelja> (23 nov. 2015).

ZAHVALA

Zahvaljujem se v prvi vrsti mentorju prof. dr. Andreju UDOVČU in komisiji za zagovor diplomskega dela, v nadaljevanju dr. Karmen STOPAR, mag. Juriju BEGUŠU z Zavoda za gozdove Slovenije, ge. Snežani DOLENC in g. Leonu MEGUŠARJU z Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Republike Slovenije, g. Goranu STAVRIKJU iz Regionalnega urada FAO za Evropo in osrednjo Azijo v Budimpešti in svoji lektorici Silvani NUHIJEVI, za nesebično pomoč in strokovne nasvete ter usmeritve pri izdelavi diplomskega dela.